

MAGYAR ORSZÁG
GYÖKERES
RÉGI
NEMZETSÉGEIRŐL.

FIGYELEM GERJESZTÉSÜL
ÉRTEKEZIK
HORVÁT ISTVÁN,
A
SZÉCHÉNYI ORSZÁGOS KÖNYVTÁR
ŐRZŐJE
A
MAGYAR NEMZETI MUSEUM MELLETT.

. . . . Egregias Animas, quae sanguine Nobis
Hanc Patriam peperere suo, decorate!

Virgil. Aeneid. XI. 24.

P E S T E N

Trattner János Tamás Betüivel.

1 8 2 0.

Mindenki láthatja, hogy a' Tudatlanság, midőn
egy Nemzetségből több Nemzetségeket csinált,
még a' tiszteletre méltó Vérség és Höz Jus
lántzait is szét szaggatni tudta.

Verböczi Emlékezete. II. R. 5. l.

D I V É K
RÉGI GYÖKERES
NEMZETSÉGBŐL
SZÁRMOZÓ

RUDNAI SÁNDOR

HERTZEGNEK,
RUDNA ÉS DIVÉK ÚJFALU
ÖRÖKÖS URÁNAK,
ESZTERGOMI ÉRSEKNEK,
AZ APOSTOLI SZENT SZÉK
SZÜLETETT HÖVETÉNEK,
MAGYAR ORSZÁG

PRIMÁSÁNAK

ÉS

FŐ 'S TITKOS CANCELLÁRIUSÁNAK,
ÖTS. HIR. FELSÉGE BELSŐ TITKOS

ÉS

A' NAGY MÉLTÓSÁGU
MAGYAR KIR. HELYTARTÓ
TANÁTS

TANÁTSOSÁNAK,

AZ

EGYHÁZI BIZTOSSÁG
ELŐÜLŐJÉNEK,
TEK. NEMES ESZTERGOM VÁRMEGYE
ÖRÖKÖS FŐ ISPÁNYÁNAK,

ÉS

A' FELS. HÉT SZEMÉLYŰ TÁBLA
HÖZBIRÁJÁNAK,

Ö

FŐ MÉLTÓSÁGÁNAK,

E
G Y E N G E,
DE MÉG IS
A'
NEMZETI DITSŐSÉG
GYARAPODÁSÁRA
TZÉLOZÓ,
IGYEHEZETÉT
AZ
M D C C C X X
ESZTENDŐ
PÜNKÖSD HAVA XVI-DIKÁNAK,
MELLYEN
AZ ESZTERGOMI ÉRSEKI SZER
EREDETI HELYÉRE
ÉS
REGI MÉLTÓSÁGÁBA
VISZSA TÉTETETT,
ÖRÖH EMLEHEZETÉRE
MÉLY TISZTELETTEL

A. A. A.

A' SZERZŐ

F Ő M É L T Ó S Á G U
H E R T Z E G É S P R I M Á S ,
K E G Y E L M E S U R A M !

Köz tisztelet, köz várakozás késérte HERTZEGSÉGEDET, midőn a' Magyar Nemzet APOSTOLI KIRÁLYA Károly Fehérvár Püspöksége kormányát HERTZEGSÉGED Böltsességére bízni méltóztatott, Erdélyi Atyánkfiai közé. Mindenek, kik HERTZEGSÉGED régi Nemes Magyar Szívét és kegyes Indulatit esmérték, biztosan reménylették, hogy a' Tiszta Római Keresztyén Hit, a' Népeket boldogító Józan Tudomány, a' költsönös Szeretet és Nagyratörekedés HERTZEGSÉGED atyai befolyása 's igazgatása által hatalmas lépésekkel emelni fogja Erdély Országot. A' mit a' helyes bizodalom örömmel várt, az rövid idő alatt is bételjesedett, 's a' Püspöké-

ben méltán kevély Erdély Hála és Áldás érzékeny könyei között vezeté **HERTZEGSÉGED** a' Jótevő **FEJEDELEM** újabb rendelkezési szerént Magyar Ország határaitra, sőt nem határaitra, hanem e' ditső Haza Első Érsekségének elpusztúlt Székébe.

Még bé sem iktattatott **HERTZEGSÉGED** fényes új Méltóságába, mikor, sok kihalt és élő Magyarnak igazságos Ohajtását kielégítvén, az Érseki Széket azon híres régi városba vissza helyezettte, mellyben ezt maga **SZENT ISTVÁN**, a' mi Nagy Első Királyunk, eredetiképen felállította, 's melly csak azért is, mivel a' Keresztyén Hitet béhozó Szent Fejedelem benne született, és Szent Adalbert Püs-

pöktől benne megkereszteltetett, érdemes arra, hogy a' Magyar Keresztyénség Egyházi Fő Hormányának állandó Lakhelye legyen.

Érezték az Előrelátó Hazafiak e' bölts Intézet fontosságát, 's örvendezve magasztalták a' Mennyei Gondviselést, hogy a' Magyar Anya SzentEgyháznak HERTZEGSÉGED drága Személyében olly nagy lelkü FŐ PAPOT ajándékozott, ki fényes Méltóságához illő Jótéményei által a' NAGY PÁZMÁNOKKAL és SZÉTSÉNYIEKKEL mérkezve mindent elkövetni fog, a' mivel a' Magyar Nemzet Boldogságát erősebb talpköre teheti. Valóban tsak ez a' számos és fényes öszve sereg-
lés is, melly mai napon a' feléledett Eszter-

gom utzáit ellepi, mi egyéb, mint a' Köz Tiszteletnek és Köz Reménynek legszembetűnőbb Záloga és Tanubizonysága?

Boldognak, kétszeresen boldognak tartom magamat, hogy e' köz örömnék Tekén- tetes Nemes Fehérvármegye Nevében HERTZEGSÉGED előtt én is egyik Béjelentője lehettem. Fogadja HERTZEGSÉGED e' Királyát és Hazáját lángolva szerető híres Megyének szíves Üdvözlétét kegyes hajlandósággal, 's egy uttal, ha gyönyörüséget találhat a' kised Igye- kezetekben, méltóztassa leereszkedő Figyelmére még azon Ajándékot is, mellyet HERTZEGSÉGED Egyházi és Világi Méltóságai- ba lett Béiktatásának örök emlékezetére mély aláz- tassággal bényujtani bátorkodom.

Gyenge még és bővebb fáradozást kíván Könyvetském, de tárgya nem is egy magános Író vállaira való. A' mit századok elfeledtek, azt köz iparkodással lehet megesmértetni, 's mind az, a' mit ilyen esetben egyes ember tehet, tsak apró töredék a' le onlott régi épület méltóságából. Azonban, ha **HERTZEGSÉGED**, a' Haza többi gyökeres Nemesseivel, pártfogása alá veendi a' Száz Nyoltz régi gyökeres Magyar Nemzetség ügyét; ha az olyan Óklevelek, mellyeket a' magános Jusoknak sérelmek 's féltések nélkül használni lehet, a' kemény zárok alúl lassanként felszabadíttatnak, fel derül egészen a' Régi Magyar Nemesség Ege, 's bámúlva fogja a' Kül-

föld érteni, hogy mi Tíz Század lefolyta után
is esmérjük azon Hálát érdemlett Nemzetsé-
geket, mellyek vérekkel e' Boldog Országot
megnyerték számunkra. Őrízze a' Magyar
Nemzet Istene HERTZEGSÉGEDNEK sok-
féle Jókat ígérő Életét!! Ezt számtalanokkal
tisztá szívéből ohajtja

HERTZEGSÉGEDNEK

Esztergomban Pünkösöd Hava
16-dikán 1820.

alázatos szolgája
H o r v á t I s t v á n,
A' Tek. N. Fehérvármegyei Hűldöttség
egyik Taga, és a' Széchényi Országos
Hönyvtár Őrzője.

Fentartani nagy gonddal a' Vérség és Atyafiság szövetségét, ügyelni a' Köz Nemzetség Gyökerére, 's ezt fogyhatatlan Emlekezet okáért Névvül használni, a' Napkeleti Népeknél igen régi szokás volt. Ha fütólag olvasta is valaki az Ó Testamentomot, észre vennie kellett, hogy már az Izraeliták Tizenkét Nemzetségekre voltak osztatva; hogy néhány század lefolyta után is tudták az egyes Zsidók, mellyik Nemzetségből vették eredeteket; hogy a' Nemzetségeknek elágozásokról Genealogiai Táblák készítették, és a' Városokban szorgalmasan őriztettek. 1.) Írják az Arabsokról is, hogy az Előkelők hajdan nem tsak Atyjoknak, 's Első szülött Fioknak neveket iktatták saját neveikhez, hanem a' Nemzetséget sem hallgattákel, mellyből szármoztak, következképen a' Nemesek néha hat, hét, sőt több nevekkel éltek. 2.) És nem vala-e a'

-
- 1.) Esdrae II. c. 7. v. 5. — Paralipomenon I. c. 2. v. 1. et seqq. Lucae c. 2. v. 5. et 4. — Eusebii Pamphili Hist. Eccl. I. 7.
- 2.) Christ. Martini Fraehn Nonnulla de Titulorum et Cognominum Honorificorum, quibus Chani Hordeae Aureae usi sunt, origine, natura atque usu, Casani 1814. pag. 4.

Régi Rómának Fő Nemessége, ha Napnyugatra vissza térünk, Cicero, Livius, és az egész Classicus sereg bizonyágtétele szerint Nemzetségekre osztatva, míg a Köz Nép erőre nem kapott? A Scipiók, Lentulusok, Cethegusok, Cinnák, Sullák 's a' t. tsak Ágai valának az egy Cornelia Nemzetségnek. Így szakaszokat foglaltak magok alatt a' Claudia, Valeria, Aemilia, Fabia, Julia, 's a' t. Gensek, az az: Nemzetségek is.

2.

A' mit az Izraeliták és Arabsok bévettek, a' mit maga a' régi Róma szokásai közé számolt, azt későbbben némelly más Nemzeteknél szinte egy feltalálhatni a' Nemzetségi különböztetésre nézve. Tamás Spalátumi Fő Eszperest Salonai Históriájának Toldalékában olvasható, hogy Horvát Országban mind össze tsak Tizenkét Nemzetségek (Generaciones) valának, úgymint a' *Chacitt*, *Chucchac*, *Subith*, *Guddomir*, *Snacitt*, *Citt*, *Gusich*, *Carin* és *Lapzan*, *Politch*, *Lasnizith*, *Jamometh*, és *Tugomir* Nemzetségek. 3.) Akármit állítson valaki e' Toldalék más tárgyairól, én a' Nemzetségekre s' azoknak neveikre nézve azért sem vonhatom-el tőle a' figyelmet, mivel forgattam Sigmond Magyar Király 1412-diki Oklevelét, mellyben a' Subith Nemzetség (de Genere Subith) valóban előjő; 4.) Lucius pedig Nagy Lajos Magyar Ki-

5.) Schwandtneri SS. Rer. Hung. Tom III. pag. 655.
Ez mondatik Luciustól a' 231. oldalon is.

4.) Dan. Cornides Dipl. MS. Tom. II. p. 501. in Mus.
Nation. Hung. — Lásd Luciust is Schwandtnernél

rállynak 1360-diki Óklevelét esmérte, melly a' Lapzan Nemzetségről (de genere Lapzan) említést téssen. 5.) Hasonlóan nevezhették, s' oszthatták magokat a' Dalmaták, mert a' Pháros nevű Dalmátiai szigetben lakó Givich Nemzetségről (de genere Givich) IV. Béla Király 1242-diki Óklevelében világos nyom vagyon. 6.) Hogy a' Kunok szinte így Nemzetségekre voltak szaggatva, az sem szenved kérdést. Kun László Királynak egyik 1279-diki Óklevelében mondatik rólok: „Quod ipse Dominus Legatus procuret ordinare inquisitores aliquos fidedignos, qui per singulas *Generationes* eorum, et *Generationum Gradus*, sibi invicem quacunq^{ue} *Linea* attinentes, et per omnes alios subjectos eorum, inquirant et sciant super praemissis omnibus et singulis veritatem.“ 7.) A' másiban nyilván meghatározatik, hogy a' Duna, Tisza, Körös, Maros és Temes Folyók mellett letelepedett nagy számu Kun Nép Hét Nemzetségnél többet kebelében nem tartott. 8.)

3.

Ha ilyen atyafiságos Osztályok különféle időszakokban különféle Népeknél valóban keletben vóltak, nintsen, s' nem is le-

Script. Rer. Hung. Tom. III. pag. 285. hol IV. Bélának 1251-diki Oklevele olvastatik róla.

5.) Schwandtneri Script. Rerum Hungar. Tom. III. pag. 170

6.) Schwandtneri SS. Rer. Hung. Tom. III. pag. 266.

7.) Pray Diss. in Annal. Vet. pag. 116.

8.) Pray Diss. in Annal. Vet. pag. 117. „Et prius de septem *Generationibus* eorumdem Comanorum“ s' a't.

het okunk kigúnyolni, vagy megvetni a' Magyar Országi Kutföket és Tanubizonyságokat, midőn ezek Magyar Nemzetségekről szólanak. Jól tudom én, hogy Törvény Tudóink eddig a' Nemzetség tiszta esmérete nélkül is készítettek Genealogiai Táblákat; védtek a' régiebb századokból Jusokat: De azt is elhiszem, hogy számtalanszor bátrabban léptek volna mind ök, mind a' tiszteletre méltó Törvény Székek, ha hazai Tudósaink a' Magyar Törvénynek Régiségeit velősebben ki fejtették volna. Esméretes az is előttem, hogy a' Diplomatikai Oktatások csak *egy*, vagy *pogány*, vagy *kereszt* Nevet tulajdonítanak közel a' XIV. és XV. századokig, főképen a' nagy érdemü Muratorius Lajos Antal tekén-tete után, régi Öseinknek: 9.) Azonban, ha fenekes okoknál fogva más szokást állíthatok meg Magyar Országra nézve, mint a' milyent a' Külföld mutathat, nem írtódom vak tekéntetek miatt azt vitatni, a' mit a' Józan Okosságnak el fogadni szükséges. Keresztül kell már egyszer törnünk az Előítéleteken, 's egész mértékben hinnünk illik, hogy minket is a' Teremtő nyílt észszel és ép szemekkel alkatott, 's hogy igen természetes dolog az, ha mi a' Külföldi Tudósoknál Hazánkról többet és bizonyosabbat tudunk. Illyen ne-

9.) Lásd: „Ludovici Anton. Muratorii Dissertatio XLI. De Nominibus et Agnominibus Antiquorum. — Dissertatio XLII. De Cognominum Origine.“ — e' Könyvében: Antiquitates Italicae Medii Aevi. Tom. III. Mediolani 1740. fol. pagg. 715. — 804. — Ezt követi, 's néha szóról szóra kiírja az Introductio in Rem Diplomaticam Aevi Intermedii, praecipue Hungaricam. Budae 1802. in 8. pagg. 255. — 260.

mes tzelhoz akar eljutni e' rövid Értekezés ,
mellynek Első Szakasa a' Magyar Országi
Nemzetségekről közönségesen ; Második Sza-
kasza a' Magyar Országi Nemzetségekről kü-
lönösen ; Harmadik Szakasa pedig a' Ma-
gyar Nemzetségeknek Jusaikról igyekszik a'
hazai tárgyokkal örömet foglalatoskodó Ma-
gyarnak némelly világosságot nyujtani.

I. S Z A K A S Z.

A' MAGYAR ORSZÁGI NEMZETSÉGEK- RÖL KÖZÖNSÉGESEN.

4.

Verbötzti István, Országunk Triboniánus-
sa, mint a' maga időkorában még minden-
napi dolgot, írja az Erdélyi Székelyekről :
„Siculi dissimili penitus lege et consvetudi-
ne gaudentes, rerum bellicarum expertissi-
mi: qui per *Tribus et Generationes*, atque
Lineas Generationum (antiquorum more)
Haereditates ac *Officia* inter se partiuntur
et dividunt.“ 10.) E' sorok szerént tehát az
Erdélyi Székelyek még a' XVI. század kez-
detén Nemzetségeket számláltak, 's ezek sze-
rént osztották fel magok között az Öröksége-
ket és Hivatalokat. Verbötzinek e' tanutéte-
lét tsak azért sem vonhatni kétségbe, mivel
ő Erdélynek Itélő Mestere levén sokszor meg-
fordult a' Székelyek között; 's mivel mai na-
pig fenmaradott a' Székely Nemzetségekről

10.) Decr. Trip. P. III. Tit. 4.

két nevezetes Lajstrom, millyent többet is Erdélyben, vagy különösen a Székely Földön, talán nem volna nehéz találni. Az egyik Lajstromot a halhatatlan érdemű Kovachich Matton adta ki, és ebben a Hat Székely Nemzetségek Huszon négy Ágaikkal foglaltatnak, úgymint az *Adorján, Megyes, Jenő, Halom, Zabrán* és *Örlözt* Nemzetségek. 11.) A másik Lajstromot a fáradhatatlan Engel János bocsátotta nyomtatás alá Fő Mélt. Eszterházy János Grófnak némelly Kéziratából, és ebből azt láthatni, kik választattak néhány évek alatt 1548-dikig a fent nevezett Nemzetségekből Kapitányoknak és Nemzetség Biráknak. 12.) Ezek után a Székely Nemzetségekről okosan nem kételkedhetünk, 's győződésünket még az is erősítheti, hogy a Magyar Nemzetnek egyéb részei is szinte így Nemzetségekre voltak osztatva, a mit azonnal a Kutfökből előadni fogok.

5.

Keza Simon, kinek Krónikáján, mint talpkövön, épülnek minden Krónikáink, 's kinek hitelességéről sokat lehetne mondani, így ír a Magyarokról: „Habet etiam (Sciticum Regnum) provincias Centum et Octo propter Centum et Octo Progenies.“ És valamivel alább: Centum enim et Octo Genera-

-
- 11.) Script. Rer. Hung. Minores. Tom. I. pag. 559. illy tzim alatt: „De Generibus Siculorum. Ex Cod. MS. Decreta Regum Hungariae continente olim Hollárianó pag. 466.“
- 12.) Dan. Cornides Vindic. Anonymi Belae Regis Notarii. pag. 551.

tionem *Pura tenet Hungaria*, et NON PLURES; aliae autem, si quae ipsis sunt conjunctae, *Advenae* sunt, vel ex *Captivis oriundi* — quorum ergo *Advenarum* Generatio in fine hujus Libri apponetur seriatim.“

13.) Könyve végén, mint ígérte, előadván a' *Jövevény Nemzetségeket*, e' képen kezdi ismét Jegyzéseit: „*Cum Pura Hungaria PLURES Tribus* vel *Progenies NON HABEAT*, quam *Generaciones Centum et Octo*, videndum est, unde esse habent illorum Progenies, qui de Terra Latina, vel de Alamania, vel de aliis Regionibus descenderunt.“

14.) Ime! a' Kun László alatt, és különösen akkor élt Író, midőn még Magyar Ország-
nak Első Polgári Alkatmánya nagyobb részént virágzásban volt, határozottan beszél mind a' Magyar Nemzetségekről, mind ezeknek Száz Nyoltz számokról; beszél határozottan nem tsak e' két helyen, hanem még más két helyen is, mellyeket alább fogok szóról szóra kiírni. A' XIV. századi Bétsi Hépes Krónika is, mellyet Turótzsi János kiadott, említi a' Magyar Nemzetségeket, midőn ezekre térszen figyelmetesekké bennünket: „*Univer-
sum coetum armorum, quem ducebant, in septem exercitus diviserunt; et unicuique exercitui Capitaneum specialem praeficientes, centurionesque ac Decanos more solito constituerunt; et unus quisque exercitus triginta millia virorum armatorum, nec non octingentos quinquaginta septem continebat.* Nam in secundo eorum de Scythia egressu, *de Centum et Octo Tribubus* ducenta et se-

15.) Pag. 55. Edit. II. Horányianae.

14.) Pag. 154. Edit. II. Horányianae.

decim millia, de unaquaque scilicet Tribu Duo Millia Armatorum, *excepto Familiae numero*, eduxisse perhibentur.“ 15.) Nem egyez-e meg ez a Krónika Író akár a Magyar Nemzetségekre, akár ezeknek számokra nézve a régiebb Keza Simonnal?

6.

Hogy e két Történet Író nem vaktában beszél, onnand még bővebben ki tetszik, hogy mind egyik, mint egy mást mondva, néhány Magyar Nemzetséget Név szerént meg nevez, mint a második Szakaszban látni fogjuk. Ezt tette Béla Király Névtelen Jegyzője is, 's így mellesleg a Magyar Nemzetnek kérdés alatt levő szokását, tudniillik a Nemzetségi Osztályokat, ő is hitelességgel támogatja. De, ha mind ezen véd okok fen nem maradtak volna, tsak az magánosan elég lenne a Nemzetségeknek hébizonyíttatásokra Magyar Országban, hogy számtalan Óklevelek számos Magyar Nemzetségekről olyan értelemben, mint a dolog az Izraelitáknál, Arabsoknál, Rómaiaknál, Horvátoknál, Dalmatáknál, Kunoknál, és Székelyeknél keletben volt, bizonyos tudósítást adnak, 's kétségen kívül tészik, hogy 1135-dik évtől kezdve, mikor a *Kalan Nemzetségről* említés vagyon, 16) a XV. századnak közel végéig *állandóan* Nemzetségekről szólnak a Magyar Orzági Óklevelek. Miképen történt, hogy a Magyar Nemzetségekről, és azoknak

15) Schwandtneri SS. Rer. Hung. Tom. I. pag. 81.

16) „Nana de Zer de Genere Kalan” Pétsi Püspök volt ezen esztendőben. Koller. Hist. Episc. Quinque Eccl. Tom. VII. pag. 345.

nagy 's figyelemre méltó Jusaikról, a' XVI. század kezdetén már Verbötzi István semmit nem tudott, 's a' Magyar Törvény Tudók, Itélő Birák, és Törvény Tanítók, noha a' Nemzetségi Jusokat soha világos Törvény el nem rontotta, még 'a' XIX. század kezdetén sem elmélkedtek, nem üzöm füzöm, hanem azt magyarázom meg röviden, minő tulajdonuak voltak Magyarországban a' régi gyökeres Száz Nyoltz Nemzetségek.

7.

Maga a' *Nemzetség* (Generatio, Gens, Genus) szó arra a' gondolatra vezethet akárkit, hogy a' Nemzetségben köz Nemzésnek, Vérségnek, Atyafiságnak kell foglaltatni. És valóban ilyen értelemben veszik a' Nemzetség szovat mind az Ó Testamentomi Szent Könyvek, mind a' Római Classicus Írók, mind a' Horvát, Hun és Székely Nemzetségekről emlekező Régiségek. De ki is kételkedhetnék arról, hogy a' Nemzetségeknek *Ágaik*, (Familiae; Stirpes) a' Vérség lántza által szorosán össze kaptasztatva voltak? Ne úgy tekintessenek tehát a' Magyar Országi Nemzetségek, mint a' régi Magyar Hazának valamelly Politikai Osztályai; ne úgy, mint atyafiság nélkül együtt élő szövetséges Tagok. A' régi gyökeres Magyar Nemzetségeknek Maradékaik az Öklevelekben szármozási léptsők által magokat egy Köz Törzsöktől (Caput Familiae) hozzák le; ki jelentik Köz Jusaikat a' Közös Jóságokban; osztoznak egymással ezekben, és megszakadás esetében az Ág (Familia) Jusait törvényesen keresik a' Birák előtt. Mind

ezek eleven tanui annak, a' mit a' Nemzetség szó jelentéséről mondtam.

8.

Mi számosak voltak az ilyen egyes Magyar Nemzetségek, Keza soraiból elgondolhatni. Igy ír e' Történetíró a' Hunnusoknak, kiket a' Magyarokkal egy Népnek tart, kijöveletelekről: „*Tunc de Tribubus Centum et Octo elegerunt Viros fortes ad bellandum, assumentes de quolibet Genere DECEM MILLIA armatorum, aliis in Scitia derelictis, qui eorum Regnum ab hostibus custodirent.*” 17) E' számvetés szerént a' Száz Nyoltz Nemzetségből 1,080,000 fegyvert viselhető ember került volna ki, melly sereghez mindegyik Nemzetség Tizezer Katonát állított volna. A' Bétsi Képes Krónika, mellynek sorait felebb kiírtam, a' Magyar Népnek Európába kijöttekor a' *szolgákon kívül* mindegyik Nemzetségből *Kétezeret* tészen Katonává, 's így a' sereget 216,000. Főre (Kezának némelly sorai szerént ekkor a' Tábor 210,000 Fegyveresből állott) neveli. Helytelennek és nevetségesnek látszhatnék egy némelly előtt talán mind ezen utóbbi, mind még inkább az előbbi nagy summa. Azonban megszűnik minden helytelenség, és nevetség, ha e' Magyar Kutföket más Kutfökkel öszve hasonlítjuk. Rövidség okáért csak két példát adok elő. A' Paralipomenon könyvben Két és Fél Izraelita Nemzetségről olvasom: „*Filii Ruben et Gad, et dimidia Tribus Manasse, viri bellatores, scuta por-*

17) Pag. 38. Edit. II. Horanyianae.

tantes et gladios, et tendentes arcum, erudique ad praelia, Quadraginta Quatuor Millia et Septingenti Sexaginta procedentes ad pugnam." 18) Itt sokkal több esik egy Nemzetségre Tíz Ezer Fegyverviselőnél. A' kinek e' példa igen réginek tetszik, hallja Verantust, a' hiteles Író, a' maga koráról e'képen szólani a Székelyekről: „Ceterum Siculi ad procreandam sobolem gens est non mediocriter foecunda, ita ut hodie ad XXX. millia hominum in exercitum cogi possunt, domibus defensore non spoliatis." 19) E' szaporaság szerént a' Hat Székely Nemzetségből egyre egyre Öt Ezer Katona jut. Ha tehát az egykoru Bölts Leo Görög Császár kifejezését πολυανδρόν (Virorum Copia florens) Atyáinkról elhiszszük; ha régiebb Öseinknek számtalan véres tsatáikat fontolóra vesszük; ha végre szemünket a' mostani sok Pusztákra vetjük: nem tsak az egész Magyar Népek és egyes Nemzetségeknek nagyobb számával, 's egy uttal Krónikáinkkal is, könnyen megbékélhetünk, hanem az el szenvedett véres ütközeteknek idő szakaszok és a' pusztító Tatár Járás után is egy egy Magyar Nemzetséget legalább is a' Cremeránál magánosan viaskodott Római Fabia Nemzetség számához hasonlíthatunk. 20)

9.

A' Nemzetségek eredetekre nézve minden Népeknél vagy Hazabéliekre, vagy Jöve-

18) Libro I. Cap. 5. v. 18.

19) Kovachich Script. Rer. Hung. Min. Tom. II. pag. 108.

20) „Fabii caesi ad unum omnes, praesidiumque expugnatum. Trecentos sex periisse satis convenit." Livius. II. 50.

vényekre osztattak. 21) Magyar Országban a' Történet Írók szerint Száz Nyoltz volt a' Hazabéli Nemzetség. Írja ugyan a' köz hálára méltó Tudós Kovachich Márton Kéziratban levő Jegyzeteiben: „Nisi in alios multiples usus Diplomata, quorum haecenus incredibilem numerum evolvi, mihi legenda fuissent, non magno negotio *aliquot Centurias hujusmodi Generum* in iis commemoratorum connotare potuissem” de én legjobban tudom, mi nagy munkával gyűjtöttem össze a' Százhoz közelítő számot, 's maga e' nagy érdemű Tudós Harmintz Hét részént Hazai, részént Jövevény Nemzetségnél többet Jegyzeteibe bé nem iktatott. 22) A' Jövevény (Indigenae, Missitalia, Advenae) Nemzetségeknek számok határozatlan, azonban ezek is gondosan feljegyeztettek, mint ezen Értekezés Második Szakaszából ki fogtettzeni, még a' Történetíróktól is. Ha Béla Király Névtelen Jegyzőjét hallgatjuk, már Árpád alatt némelly idegen jeles férfiak Nemzetségi Just nyertek Magyar Országban. 23) Nem lehetetlen, hogy a' Magyar Népnék számtalan Győzedelmei Árpád alatt néhány *Szerentse · Kereső* Vitézeket országunkba édesgettek, mindazonáltal bizonyos nyoma Történet íróinkban a' Jövevény

21) Eusebii Pamphili Hist. Eccles. I. 7.

22) Mart. Georg. Kovachich Exercitatio Diplomatica de Generibus, Nominibus et Praedicatis Nobilitatis Hungaricae. In fol. pag. 5. MS. Musei Nationalis.

23) „Et plurimi *Hospites* facti sunt *Domestici*.” Cap. 43. — „Et hoc audito multi *Hospites* confluebant ad eum, et ovantes morabantur cum eo.” Cap. 46.

Nemzetség megállapításának csak Takson és Gésa Vezérek alatt találtatik. Úgy látszik, hogy a' Nemzetségi Jus adás az Idegenekre nézve már hajdan is egyedül az Ország Gyűlésében történhetett, mert II. András Királyunk így beszél némelly 1228-diki Oklevelében: „Cum nossalubrius et honestius praedecessorum nostrorum Sanctorum Stephani, Ladislai, et aliorum Regum Hungariae vestigiis inhaerentes nobili Viro et morum honestate conspicuo Militi de Aragonia, nomine Symoni, Regi et Regno inter alios *Barones* nostros cum tota successione sua perpetuo famulari volenti, *habito Communi Consilio Episcoporum et Jobagionum nostrorum* quamdam terram nomine Retluger *AD locum Descensionis*, sicut ab antecessoribus nostris fieri consueverat, Privilegio Regio confirmatam pacifice et quiete possidendam contulissemus.” 24).

10.

E' fontos Óklevél még több világosítást is nyujt a' Jövevény Nemzetségekről. Nem vak. tában adatott e' nagy következésü Jus az Idegeneknek, hanem ezeknek érdemeket kellett hadi szolgálatok által előbb szerezniek a' Fejedelem és Uj Haza eránt. Békellert bizonyítaniok a' felvétel előtt, hogy *Ingenuusok*, az az: születésektől fogva szabadok voltak, minthogy szabad szülőktől eredtek. 25) Az

24) Találtatik Hun László Másában, melly 1284. Majus 21-dikén költ. Fő Mélt. Sárvári Felső Vidéki Széchényi Ferentz ö Exceillentiája Ujabb Diplomatariumában a' Nemzeti Museum Kéziratai között.

25) Jo. Gottl. Heineccii Elem. Juris Civilis secundum Ordinem Pandectarum. Tom. I. Lipsiae 1775. pag. 40.

Ingenuitásra való figyelmezés nagy volt számos Óklevelék szerént Magyar Országban is. Megkellett továbbá mutatniok, hogy Hazájokban már Nemesek valának, 's végre Jó Erkölcsookról és Vitézhez illő magok viseletéről bizonyos tudomány kívántatott. Ki tetszenek mindezek az Óklevélnek imez alábbi soraiból: „Quod cum dilectus et fidelis noster Simon Comes, ab extrema gente profectus, non necessitatis vel alicujus inediae causa, sed solius nostrae benignitatis fama de remotis Regionibus, scilicet de Aragonia, ubi, ut omnis parentela sua cunctis evidententer longe lateque testatur de *ingenua et spectabili* ortum duxisse, ipsum *progenie*, nos visitaturus accessisset, et non minime nobis ejus *probitas* et commendata *nobilitas* placuisset, petitionibus et donariis nostris ipsum ad hoc induximus, ut in Regno nostro commoraretur, et se nostro manciparet servitio. Qui cum se in omnibus voluntati nostrae inclinasset, et *in longum servitiis nostris se applicasset*, et ad beneplacitum nostrum in cunctis servivisset, postulavit a Nobis, ut *locum Descensionis* in Regno nostro Sibi et Cognatis suis, qui cum eo aderant, *Jure Haereditario* possidendum conferremus, eodem titulo et Privilegio Libertatis, quo ceteri *Hospitum Nobilium ex gratuita Donatione* praedecessorum nostrorum obtinuerunt.” 26).

11.

Ha az Idegenek illyen visgálat után Nemzetségi Just nyertek, *Szállás* (Descensus), ha

26) Ugyan Kun László Másából. —

még ezt nem bírtak volna, és Örökség (Hæreditas) adatott Nekik és Maradékainknak, 's mind azon Jusokkal felékesítették, mellyek a' Hazabélieket ditsőítették. Mind a' Szálásnak, mind az Örökségnek sok példái találtnak a' Történet Írókban és Óklevelekben. Keza írja a' Magyar Országot elfoglaló Magyarokról: „Isti quidem Capitanei Loca, *Descensumque*, ut superius est dictum, sibi elegerunt, *similiter et Generationes aliae*, ubi eis placuit, *eligentes.*” 27) Ugyan ő: „Hedrico datur mons *Kyscen* per *descensum*, in quo Castrum fieri facit ligneum.” 28) A' XIV. századi Bétsi Hépes Krónika: „Zobolch *descendisse* dicitur in ipso Campo et loco, ubi Chákvara nunc jacet desolata.” 29) Más helyen: „*Aliae vero Generationes*, quae sunt *istis* (Generationibus VII. Capitaneorum) *pares et consimiles*, acceperunt sibi locum et *descensum* ad eorum *beneplacitum.*” 30) 's a' t. A' Szálás tehát olyan Föld és Gazdaság, mellyet valaki első letelepedésekor nyert, 's minthogy a' Magyar Nemzetségek is e' Hazában az elfoglaláskor Jövevények voltak, az ő Jószágaik is, mint a' példákból láttuk, Szálásoknak hívtak. Kun László Király hiteles Másának, mellyben II. András Király felebb kiíratott Óklevelét megerősíti, Bévezetésében mondatik: „*Exhibuerunt Nobis Privilegium Serenissimi Regis Andreae super collatione Terrae Rugeur vocatae supra Supronium situatae, olim quidem Symoni Comiti, patri*

27) Pag. 69. Edit. Horányianae II.

28) Pag. 136.

29) Schwandtneri SS. Rer. Hung. Tom. I. pag. 83.

30) Schwandtneri SS. Rer. Hung. Tom. I. pag. 85.

eorumdem traditae, ex Aragonia venienti, in *Descensionis* Titulum, *juxta Morem Nobilitium Ungarorum.*” — Tudni kell azonban, hogy nem minden Szálás volt egy uttal Örökség is. Ezen Aragoniai Simon p. o. Szálást bírt már Imre Király alatt, mihelyest beköltözött Vérségével Magyar Országba, a’ közelkoru Keza szerint, de csak *Arenda* (Feudum) Fejében. „Emericus, így ír a’ Történetíró, eos laetanter excepit, latisque et amplis *pseudis* in diversis Hungariae partibus noscitur investisse. Quia vero Generatio saepedicta in Regno Hispaniae plura castra possidet, unum tamen ex iis exstitit capitale, quod *Boiot* nominatur, unde praefati Comites et eorum praecessores *Primum Descensum*, circa Nergedsceg, *Boiot* (ma *Bajót* Esztergom Vármegyében) vocaverunt.” 31) Mivel a’ *Boiot Szálás* csak *Arenda* (mert ezt jelenti a’ *Feudum* szó a’ Magyar Óklevelekben) volt, azért kéré Simon II. András Királyt, hogy a’ már bírt Száláshoz (AD locum Descensionis) MÁS Szálást (locum Descensionis) Örökös *Jussal* (*Jure Haereditario*) ajándékozna, a’ mit *Rehtugeur* örökös szálás oda adásával meg is tselekedett.

12.

Hogy az ilyen Nemzetségi méltóságra emeltetett Jövevényeknek a’ Száláson kívül valóban Örökség is ajándékozott, azt még más ilyen példából is bélehet bizonyítani. IV. Béla Király 1263-diki Óklevelében, mel-

31) Pag. 138—139. — A’ Kun Szálásoknak neveiket ezekből meglehet érteni.

Iyet a' boldogúlt Pray az eredetiből ki adott, beszéli „ *Antecessores nostri piae memoriae Geysa Dux et Sanctus Stephanus filius eius, primus Hungariae Rex, plantatores et amatores primitivi, gratia Spiritus Sancti novellae fidei Christianae per Partes Hungariae ob gratiam et merita Comitis DEODATI (Apuliából költözött Magyar Országba Geysa Hertzeg alatt), qui erat unus ex principalibus tunc Regni Hungariae, qui quidem Comes adjutor convertendi Gentes incredulas et rebelles, fidei, veritatis ac legis Divinae propugnator, una cum Duce Geysa supradicto et ceteris Nobilibus terrigenis et advenis, et Episcopis exstitit gloriosus, qui etiam S. Regem Stephanum praenominatum cum Sancto Adalberto Episcopo de fonte baptismatis sublevavit, MAGNAM PARTEM REGNI HUNGARIAE eidem Comiti Deodato HAEREDITARIE tradiderunt et contulerunt Perpetuae possidendam, ut CUICUNQUE VELLE, ALTERI VENDENDAM, aut GRATIS PRO DEO LIBERE DONANDAM, LIBERAM HABERET FACULTATEM, praesertim cum idem Deodatus absque Haeredibus permaneret.*” 32) Ha már ez illyen *hatalommal* öszve kaptsoltatott *Örökség Feudumnak* neveztetetik, úgy nintsen *Vagyom* (Proprietas, Dominium) a' kerék világon. Más magyarázatot ád Keza, kiből a' Feudale Systemát a' Nemességre kenni, 's úgy szólván kitsikarni akarják némelly régi és újabb Írók, a' Feudumokról ime soraiban : „ *Intraverunt quoque temporibus*

32) Pray Diss. Hist. Crit. de Sacra Dextera S. Stephani. Vindobonae, 1771. in 4. pag. 123.

tam Ducis Geichae, quam aliorum Regum, Boemi, Poloni, Graeci, Bessi, Armeni, et fere ex omni extera natione, quae sub coelo est, qui **SERVIENTES** Regibus, vel ceteris Regni **DOMINIS**, ex ipsis *pheuda* aquirendo, *Nobilitatem* **PROCESSU TEMPORIS** sunt adepti.“ 33.) És másutt: „*Jobagiones* vero *Castri* sunt **PAUPERES NOBILES**, qui ad Regem venientes, *terram* eis tribuit *de Castri Terris*, ut *pheuda Castri et Castrum* *guerrae tempore custodirent*“ 34.) Írva áll a' Szent Király Tanításában: „Ex his vero (**Fili!**) **neminem** in **servitutem** redigas, vel **SERVUM** nomines. Illi tibi **MILITENT**, non **SERVIANT**.“ 35.) És erre nem figyelmezve is világos Keza soraiból, hogy a' Feudum tartók még tsak *Nemesek* sem voltak, hanem a' Királynak és Nemes Uraknak szolgálva későbbben *Nemességet* nyerhettek; 's hogy még az *elszegényedett* Nemesség sem tett egyebet, ha a' *Vár Földére* szorúlt, hanem a' Feudum tartókra felvigyázott, és háboru időben a' Várt, mellynek Földén élt, oltalmazta.

13.

Az lehet már az odábbi kérdés: Vallyon a' Hazabéli Nemzetségeknek volt-e *Örökségek*? Volt bizonyosan. Ha volt Verbötzi szerént, mint felebb soraiból láttuk, *Örökségek* (*Haereditates*) a' Székely Nemzetségeknek; Ha volt *Örökségek* a' Nemzetségi Méltóságra emeltetett *Jövevényeknek*, hogy ne lett volna

53.) Pag. 141.

54.) Pag. 144.

55.) Cap. 4

a' gyökeres régi Magyar Nemzetségeknél? Tudták ők folyvást több századok alatt Nemzetségi Jóságaiknak ezen tulajdonságokat, és azt többnyire híven kijelentették, vagy a' nem Örökségtől megkülönböztették. Száz és száz bizonyságok helyett, mellyeket adhatnák, legyen néhány elég. A' **DIVÉK** Nemzetségnek némelly 1275-diki Óklevelében olvasható: „Propter Bonum Pacis, et vinculum Fraternitatis talem inter se perpetuam super quibusdam Terris seu Possessionibus ipsorum **HAEREDITARIIS** in Comitatu Nitriensi et Trencheniensi existentibus fecissent Divisionem.” 36.) Másik 1277-diki Óklevelében: „Petivit a nobis instantissime, ut propter servitia sua fidelia nobis et regno fideliter exhibita, nec non in Concambium sive permutationem Terrarum suarum, et fratrum suorum uterinorum, ac etiam filiorum Cosmae avunculi sui, **HAEREDITARIARUM** Lazkouz videlicet, et Aliarum, ad Terram Vissegrad spectantium in Turuch constitutarum, quas quidem Dominus Bela Serenissimus Rex Hungariae felicis recordationis, avus noster charissimus, ab ipsis et *generatione* ipsorum receperat, adjungendo et applicando ipsas Castro suo de Zolum, qui etiam promiserat se eisdem in consimili Concambio provisurum, sicut id in literis ipsius Domini Regis, Avi Nostri, vidimus plenius contineri, sibi et fratribus suis, ac filio Cosmae, praedicti Avunculi sui, in quadam Terra Castri nostri Nitriensis Bossán vocata, vacua et habitatoribus destituta, contigua

36.) Lásd a' Rudnai Péter Árváinak Perekből Nro 1.
2' Fels. Curia Levéltárában 4. 559. szám alatt.

etiam et commetanea Terrae ipsorum HAEREDITARIAE, similiter Bossán vocatae, de benignitate Regia providere dignaremur. 37.)

14.

A' Harmadik 1332-diki Óklevelében továbbá e' régi DIVEK Nemzetségnék ezek találtnak: „Quod in possessione Bassán *quisititia* . . . quam terram usque ad metas possessionariae portionis eorumdem HAEREDITARIAE dicti Ivan, Lukachus et Detricus . . . perpetuo possidebunt.“ 38.) A' Negyedik 1376-dikiban: „Propter Bonum Pacis Universas Possessiones suas tam HAEREDITARIAS EMPTITIAS, quam etiam AQUISITITIAS ubicunque existentes, usque NUNC INDIVISAS, et specialiter Possessionem *Bassán*, quae esset *quisititia* ipsorum Barlei et Iryslai, aequaliter in duas Partes dividere permisisset, et partem mediam sub conditione in iisdem Literis contenta, praedictis Cosmae, Leustachio et Ivan ac eorum haeredibus, prout *Jure HAEREDITARIO* ad eosdem dignosceretur pertinere, permisisset coram Capitulo praenotato assignare possidendam“ 39.) Végre az ötödik 1411-dikiben még Sigmond Király alatt is: „Nec non Ujfalu, Macsolnok, Therestienfalva, RUDNA, et Listen vocatas, in Comitatu Nitriensi habitas, ipsos *JURE HAEREDITARIO*, et *Successorio* rite et legitime concernentes,“ 40.)

57.) Ugyan azon Perben Nro. 6. alatt.

58.) Ugyan azon Perben AA. NB. alatt.

59.) Ugyan azon Perben Nro. 20. alatt.

40.) Ugyan azon Perben Nro. 10. alatt.

Ha már ilyen számtalan helyeket a Magyar Országí Oklevelekben a' tsupa BIRTOKOT (POSSESSIO) vissza szedő Rálmán Király Törvényével: „HAEREDITAS EMPTITIA, nulli Haeredi *auferatur*: sed tamen Eadem testimonio confirmetur.“ 41.) öszve hasonlítjuk; ha más egyéb eddig egymással ellenkezni látszó Régiségeinket e' fény sugárnál fogva öszve egyeztethetjük, kétségen kívül igaz leszen, hogy a' régi gyökeres Magyar Nemzetségeknak is voltak *Örökségeik*.

15-

Meszsze vezetne az Örökség velős kifejtetgetése felvett tzelomtól, 's azért e' tárgyat, azokon kívül, mellyeket ezen Értekezés Harmadik Szakaszában röviden még előadni fogok, más különös Munkára hagyom, inkább azt éréntvén: hogy mindenben egyenlő Jussal birták ugyan a' Hazabéli és Jövevény Nemzetségek Örökségeiket, de eredetekre nézve a' Hazabéli Nemzetségeknek Örökségeik a' Jövevény Nemzetségeknek Örökségeiktől még is különböztek. A' Jövevény Nemzetségek Örökségeiket, mint II. András és IV. Béla Királyoknak Okleveleikből észrevehettük, *Királyi Ajándékból* nyerték; a' Hazabéli Nemzetségek Örökségeiket e' Haza elfoglaltatásakor *Osztályból* kapták. Kezának és a' Bétsi XIV. századi Képes Krónikának világos sorait felebb kiírtam e' fontos kérdésről, 's még azt is méltán ide írhatom, a' mit Keza, mást beszélve, a' Székelység Osztály Részéről ír: „Isti enim Zeculi Hunnorum

41.) Libro I. Cap. 21.

sunt residui, qui dum Hungaros in Pannoniam iterato cognoverunt remeasse, redeuntibus in Rutheniae finibus occurrerunt. insimulque Pannonia conquestata **PARTEM** in ea sunt adepti, non tamen in Plano Pannoniae, sed cum Blackis in Montibus *Confinii* **SORTEM** habuerunt.“ 42.) Teljes a' Szent Írás, teljesek a' Görög és Római Classicus Írók, teljesek a' későbbi Évkönyvek a' nyert Föld, Fogolyság, és Zsákmány elosztásával, részént *sors*, részént barátságos *egyezés* vagy *választás* által, 's még a' Magyaroknál e' Hazába későbben költözött Kunokról is olvassuk: „Dedimus insuper et contulimus eisdem *vacuas* Terras Nobilium Jobagionum, quae a tempore Tartarorum vacuae perstiterunt . . . quas omnes iidem **DOMINI** et **NOBILES** de Comanis de qualibet **GENERATIONE ipsimet** interse **DIVIDENT**, pro modo et qualitate cujuslibet, sive statu.“ 43.) Hogy történhetett volna tehát, hogy a' Magyar Nép, mellyet az egykoru Bölts Leo Görög Tsászár *ἐλευθερον*, az az: *Szabad Népeknek* nevez, régi lakhelyének, és vérének 's vagyomának tékozlásával a' hajdani Nemzetségi Jusokat akár elaludta volna, akár *egy* vagy *hét* Vezér Kényének feláldozta volna?

16.

A' miket Béla Király Névtelen Jegyzője Árpád Ajándékairól, vagy ime szovakban: „Ut quidquid Boni per **LABORES EORUM** (VII. Principalium Personarum) *acquirere*

42.) Pag. 62. — 65.

43.) Pray Dissert. in Ann. Vet. pag. 118.

possent, nemo EORUM expers fieret “ a’ *Hét Vezéreknek* Alkujokról mond, azok a’ Nemzetségi Felosztással öszve nem férhetnek. 44.) Láttuk a’ Bétsi XIV. századi Képes Krónika világos szöveit, hogy azon Nemzetségek, mellyekből a’ Hét Vezérek szármoztak, nem bírtak *elsőséggel* a’ többi Nemzetségek felett, s ha magok a’ Vezérek, mint Keza soraiból kitetsző, magoknak *legelőször* választottak is Szálást, e’ tiszteletbéli *megkülönböztetésen* kívül az Osztály dolgában a’ többi Nemzetségeket Kények alá nem vethették. És ha Árpád valóban ajándékozott volna is Örökségeket, nem volna-e természetesebb hinni, hogy tsak a’ Nemzetségeknek ajándékozott *egy testben*, mint Kun László Király a’ Kun Nemzetségeknek? Nagyon erősíti ezen állításokat az is, hogy a’ leg régiebb Nemzetségeknek Óklevelaik szerént nintsén az *Ágok* (Familiák) között nyoma az *Ajándéknak* (Donatio), hanem tsak az *Osztásnak* (Divisio) volt állandó kelete. De, mind ezektől meg válva, világos és leghitelesebb Tanu ebben Szent István Király megmaradott FENEKES Törvénye, mellyben mondatik: „Consensimus igitur petitioni totius Senatus, ut unus quisque DOMINETUR PROPRIORUM, *similiter* et DONORUM Regis, dum vivit, excepto, quod ad Episcopatum pertinet et COMITATUM.“ 45.) Feltézi itt a’ Szent Fejedelem, hogy volt *Vagyom* (Proprietas) az *Ajándékokon* kívül. Illyen értelemben olvastatik a’ régi Noszlopi Ág 1/425-diki Perében: „Ex quo etiam praefati Elias et

44.) Cap. VI. apud Schwandtnerum in SS. Rerum Hung. Tom. I. pag. 6.

45. Libro II. Cap. 55.

Gregorius de dicta Noszlop Terram hanc (Noszlop) cum monte Somilo ab ingressu Scytharum Duce Árpád, PRIMAQUE COLONIARUM REGNI hujus INTER NOBILES DISTRIBUTIONE sui Juris *fortiter*, et *valide* etiam demonstrassent.“ 46.)

17.

Mitsoda idő szakaszra lehessen és kelljen helyheztenni a' Nemzetségeknék és közönségesen a' Nemzetségi Osztályoknak első eredeteket, könnyü az eddig mondattakból meghatározni. Keza és a' Bétsi XIV. századi Hépes Krónika nyilván úgy szólnak, de a' dolog természete, és a' Magyar Nemzetnek Ázsiai eredete is úgy hozza magával, hogy előbb, mint sem a' Magyarok e' földre kiköltöztek, már virágoztak a' régi gyökeres Száz Nyoltz Magyar Nemzetségek. Szaporodott-e itt helyben *eredeti Magyarokból* számok? arra is nem nehéz megfelelni, ha eszünkbe jut, hogy Keza a' maga koráról is úgy beszél, hogy a' *Tiszta* Magyar Nemzetségeknék számokat még akkor is csak Száz Nyoltzra teszi. Kétséget sem szenved, hogy a' Magyar Nemzet letelepedése után e' földön sokan *Nemessé* lettek, de úgy látszik, más volt *Nemessé* és más volt *Nemzetséggé* lenni. IV. Béla országlásától fogva számosabbak Ókleveleink, s vagynak példák arról is, hogy némelly Nemeseknek *Örökség* adatott, de én leg alább az Óklevelekben soha annak nyomára eddig nem akadtam, hogy a' Vár Katonákból Nemesekké letteknek. Maradékaik

46.) Ezen Óklevel hitelesítettett Másából.

magokat az ilyen Nemességet nyerőnek Nemzetségéből valóknak (de Genere) írták volna. Noha a Magyar Nemzetségeknek született Magyarokból való szaporodásokat másfelől csak azért sem látom lehetetlennek, mivel Idegenek majd mind egyik Király alatt Nemzetségi Jusokkal megajándékoztattak, és mivel azok, a' miket Keza a Foglyokból, az az: *Várhatonákból* eredett Nemzetségekről mond, a' mennyire ezek hosszú idő után Magyaroknak, ha *nem Tisztáknak is*, tekintethetnek, épen illyest látszanak bizonyítani. Az idő's a' felébredett figyelem ez eránt későbbben talán többre fognak bennünket tanítani. A' Jövevény Nemzetségeknek eredetek is, mint számok, határozatlan, mivel, a' mint imént érintettem, ki egyik, ki másik Magyar Fejedelem alatt nyerte meg a' Hazafiúságot. A' *Boxa* Nemzetség Béla Király névtelen Jegyzője szerint már Takson Vezér alatt Nemzetségi Just kapott, 's így hihetőképen legrégibb az Idegen Nemzetségek között. 47.)

18.

El nem hallgathatok itt némelly figyelemre méltó észrevételt Béla Király Névtelen Jegyzőjéről, és Keza Simon Krónikájáról. Így emlékeznek *többnyire* e' Történet Írók Nemzetségeinkről: „Eleud pater Zobolsu a quo genus Saac descendit“ — „Ound pater Ete, a quo genus Calan et Colsoy descendit“ — Huba a quo genus Zemera descendit“ 's a' t. 48.) „Ex isto enim Chaba gene-

48.) Cap. 57.

48.) Béla Király Névtelen Jegyzőjéről.

ratio Abae est egressa“ — „Lel ergo exercitus sexti ductor fuerat, ex isto Zuard oritur Tribus et Cognatio“ — „Ab isto Zobole generatio Chac esse habet.“ 's a' t. 49.) Meltán kérdezhetni tehát, mint legyen az, hogy e' Nemzetségek nem régiebb Öseiktől, kik-től szármozni mondatnak, vették *Neveiket*, hanem későbbi Tagaiktól? Nekem úgy látszik, hogy e' Történetírók e' kifejezéseikkel csak azt akarák mondani, hogy ezen Ösök a' Tsák, Kalán és Kolsoy, Szemere, Zoárd, Aba Nemzetségekből valók voltak, mert Keza egyébb helyeken így is beszél: „Kádár de Genere Turda“ — „Geicha de Genere Turul“ — „Árpád de Genere Turul“ — „Wela ex Genere Zemein oriundus.“ 's a' t. — Ha e' gyanításom nem állana, azon gondolatra lehetne vetemedni, hogy Szent István, kinek atyai gondoskodása a' Köz Társaságnak minden Ágaira kiterjedett, a' Nemzetségeket is újra rendbe szedte, és ekkor némelly Nemzetségek a' *Nemzetségi Nevet* (Nomen) megváltoztatták, midőn más Nemzetségek a' régi Nemzetségi Név mellett híven megmaradtak. Mellesleg legyen itt mondva: hogy az Abák, Tsákok, Turulok, Salamonok, Loják 's a' t. kikre az Óklevelekben magánosan néha akadunk, nem mindenkor az Aba, Tsák, Turul, Salamon, és Loja Nemzetségekhez tartoztak, hanem e' nevezetek inkább Kereszt Nevek, vagy Név helyett szolgáló Nevek valának. Olvashatunk ilyen példákat: „Aba de Genere Opour“ — „Chák de Genere Aba“ — „Opour de Genere Chák.“ 's a' t.

A' Nemzetségek a' Rómaiaknál, Hunoknál, Székelyeknél *Agokra* (Familiae, Stirpes) osztattak. Nem kételkedhetni e' szokás uralkodásáról a' Magyaroknál is, kiknél a' *Familiai Jus* már a' régi időkben keletben volt. Egy egy Székely Nemzetség a' fen lévő Lajstromok szerint *Négy Ágot* foglalt magában. Hány Ágot foglaltak a' Magyar egyes Nemzetségek magokban? az eddig bizonytalan. Meg kell azonban az *Ag* (Familia) értelmétől híven különböztetni a' *Szolgákat*, kik hasonlóképen *Familia* vagy *Familiares* nével neveztetnek az Óklevelekben és Történet Íróktól. Illyen Szolgák nagy számmal találtak mind egyik Nemzetség mellett, 's majd *Örökösök* (Haereditarii) vagy *Nem örökösök* (Temporarii), majd *Udvari Szolgák* (Liberales, Conditionarii, Udvarnici) vagy *Rabók* (Illiberales, Mancipium, Glebae adscripti) voltak. Az illyen Szolgák közül a' *Merészbeket* (Virtuosos) a' *Rabság* alól felszabadították Atyáink, és *Szabadosokká* (Libertini) tevéen Katonaságra alkalmaztatták, 's nekik a' *Zsákmányból* (Spolia) részt adtak. 50.) Ezeket kell a' Bétsi XIV. századi Képes Krónikának ime szovai alatt érteni: „De una quaque Tribu Duo Millia Armatorum *excepto Familiae numero* eduxisse perhibentur.“ 51.) Meg kellett ezt említenem, hogy itt a' *Familia* szót valaki *Agnak* ne vegye. Ezen értelemben hivattak hajdan az *Udvari*, vagy is *Királyi Szolgák* Deák nyelven *Aulici*, *Aulae*

50.) Heza pag. 141.

51.) Schwandtneri, SS. Rer. Hung. Tom. I. pag. 81.

Regiae Familiares nevezettel, melly tízm sokaktól, talán más értelemben, most nagyra betsültetik.

20.

Egyet találok még a Régiségben a' Kun és Székely Nemzetségekre nézve, a' mi kétségkivül szokásban volt a' Magyar Nemzetségeknél is. Kun László Király mondja 1279-diki Óklevelében: „Nec hoc praetermittimus, quod iidem DOMINI de Comanis, et NOBILES, et Universitas Comanorum, Judicio Palatini Regni Nostri subjacebunt, sicut tempore Belae Regis, avi nostri, fuerat institutum, qui quoslibet cum incolis Regni nostri in omnibus articulis iudicabit, assidente ei JUDICE seu PRINCIPE, qui in GENERATIONE QUALIBET fuerit institutus, prout a tempore avi nostri exstiterat observatum; hoc duntaxat excepto: quod si lis inter duos Nobiles Comanos super effusione sanguinis, vel aliquo casu inciderit, ex tunc eundem solus JUDEX illius GENERATIONIS, qui de parte Rei exstiterit, iudicabit, nihilque eorundem duorum Nobilium Comanorum litibus percipere poterit Palatinus, et si alter hujusmodi duorum inter se litigantium sententiam JUDICIS suae GENERATIONIS refutaret ad NOSTRAM PRAESENTIAM evocando, ex tunc eosdem duos NOS PERSONALITER, assidente Nobis similiter JUDICE GENERATIONIS suae, iudicabimus justitia mediante.“ 52.) E' volt szokás az Engeltől kiadatott

52.) Pray Dissert. in Ann. Vet. pag. 119.

Székely Lajstrom és Verbötzi Tanubizonysága szerint a Székely Nemzetségeknél is. Tsak azt lehetne hát kérdezni ezek után, a mire felebb már feleltem, voltak e' BIRÁIK a Magyar Nemzetségeknek? Erre, mihelyest a COMES szó jelentését tudjuk, könnyü az okokon épült Felelet.

21.

Száz meg száz Ókleveléből és számos Magyar Régiségekből hëbizonyíthatni, hogy a Magyar BIRÓ szó a JUDEX, vagy az egyet jelentő COMES szó által Deákül váltva fejeztetett ki a régi időkben. Az Ország Birája egyik Óklevélben JUDEX CURIAE REGIAE, a' másokban COMES CURIAE REGIAE; A' Vármegye FŐ BIRÁJA ugyan egy Régiségben majd COMES Castrì, majd JUDEX Castrì; a' VÁROS BIRÁJA hol JUDEX CIVITATIS, hol COMES CIVITATIS; még a' FALUSI BIRÓ is hol JUDEX VILLAE, hol COMES VILLAE vagy POSSESSIONIS nevet viselt. Esméretes a' Várodi Registrumnak igen fontos helye: „Paulus OPILIO Vice COMES in VILLA Apa impetiit Dominum Tengurd.“ 53.) Ha a' Comes szónak annyi Jelentése volt, mint a' Judex szónak, a' régiebb századokban, nem valának-e bizonyosan BIRÁIK Magyar Országban a' NEMZETSÉGEKNEK? A' DIVÉK Nemzetség 1335-diki Óklevelében találtatik: „COMES Barleus, et COMES Irislaus, filii Bán de Genre DIVÉK proprio nomine et iure, ac no-

55.) Ritus Explor. Veritatis §. 165.

mine Andreae filii Bodmer Fratris sui ab una parte; item Cosmas, Leustachius et Ivan filii Cosmae de eodem Genere DIVÉK ex altera coram memorato Capitulo Nitriensi constituti.“ 54.) A' BOLOK SIMIÁN Nemzetségből eredő Kállai híres ÁGRÓL írja Kun László Király Szathmár, Szabolts és Bereg Vármegyéknek *Heresszegről*: „Fidelitati Vestrae firmiter praecipiendo mandamus, quatenus statim, visis praesentibus, una cum Magistris Stephano et Paulo, filiis COMITIS Michaelis filii Ubul, armati ad nos accedere debeatis, et vos in instanti IUNGATIS.“ 55.) 's a' t. Tanend meg magyarázhatjuk, *mik* voltak azon *számtalan* COMES nevet viselők a' régi Nemzetségekben, kikről bizonyosan tudjuk, hogy COMES CURIAE, vagy COMES CASTRI hivatalt nem viselték. És ennyi elég legyen most egyszer a' Magyar Országi régi Nemzetségekről közönségesen.}

II. S Z A K A S Z.

A' MAGYAR ORSZÁGI NEMZETSÉGEK- R Ö L H Ü L Ö N Ö S E N.

22.

Előadván a' Magyar Országi régi Nemzetségeknek magyarázatokat és tulajdonaikat, a' helyes rend kívánja, hogy *különösen* is annyit

54.) A' többször említett Perben Nro. 6. alatt.

55.) Analecta Monumentorum Caroli Fejérvári de Heresztes Tom. II. Nro. CCXXV. in Collect. Spect. D. Nicolai Jankovich de Jeszenitze et Vadas.

mondjak rólok, a' mennyit mondani tudok. Nem kételkedem én, hogy felébredvén ezen Értekezésre a' hazai Törvény Tudók, Birák, Törvény Tanítók, és magok főképen a' régi Nemzetségeknék betségűlet érzéssel teljes Maradékaik, rövid idő múlva e' mostani KISDED-SÉGÉNÉL is sokkal KISDEDEBB léssen igyekezetem: De ott, hol nem tsak egyenes jó ut, hanem tsapás sintsen, édes foglalatosság egyes nyomotskákát törni, és másoknak alkalmat adni a' jóval tekéletesebb, vagy egészen tekéletes Munka készíttetésére. Ha a' mi Korunk, ha egy Század nap fényre nem hozhatná is, a' mit Századok homályba borítottak, következnék hamvainkból számosabb Századok, mellyek lassan lassan az ide tartozó régi Ökleveléket öszve gyűjtik, ki adják, és a' Kritika szoros szabásai szerént haszonra fordítják. Egyik Levél Tárból egy tsonka segedelem, a' másikkból más hasonlóképen tsonka segedelem, a' harmadikkból harmadik fog kikerülni idővel erről vagy amarról a' régi Nemzetségről, mellyek együtt, ha nyilván közöltetni fognak, többé talán nem tsonka, hanem egymást egészen kipótoló, 's helyesen öszve illő Darabok léssznék az Egészre nézve. Így egyik Nemzettség a' másikknak gyujthat fényt, 's mindnyájon előbbre mehetnek Nemzetségi Esméreteikben. Meg érdemli a' Köz Haza Ditsősége az ilyen költsönös áldozatokat. Ezekre számot tartva nem késem tehát közölni azt a' keveset is, a' mit hosszas keresgéléseim után, mint a' gondos méh, táromba gyűjtöttem, Vajha bőven szaporítának mások törekedésemet!!

Kutatóim, mellyekből merítettem, majd a' *Történetírók*, majd az *Óklevelek*. Azokat meg nem vethettem; ezeknél semminek inkább hitelt nem adhattam. Némelly Nemzetségeket egyedül a' Történetírókból esmérek; másokat egyedül az Óklevekben találtam; néhányot mind a' Történet Írók, mind az Óklevek említenek. Meg nevezem mindenütt Kutatóimet, valamint azt is, ha valamelly Nemzetségre egyedül a' nagy érdemü Tudós Kovachich Márton tisztelt Barátom rövid Jegyzeteiben akadtam. A' Jövevény Nemzetségeknek meghatároztatásokban vagy a' *Név hangzására*, melly főképen a' *kettős mással hangzókon* kezdetett Nevekben nehezen fog megtsalni, vigyáztam, vagy a' Történetíróknak, s néha Ókleveknek, világos és félig világos Tanubizonyságokat követtem. Megeshetett azonban, hogy mind e' mellett is az ilyen előszült tárgyban majd itt, majd amott, hibáztam. Botlásaimnak eligazittatásokat, vagy egyéb *Pótolékokat* köszönettel venni fogom, s jó szándékom kegyes elfogadtatása reményében e' Második Szakasz *Első Osztályában* a' Hazabéli, *Második Osztályában* pedig a' Jövevény Nemzetségeket, mellyekre találtam, rendre el számlálom.

E l s ő O s z t á l y .

A' Hazabéli régi Magyar Nemzetségekt

I.

ABA Nemzetség.

Magyar eredete kitetszik Keza Simon Krónikájából a' 63-dik oldalon. Nem Aba Magyar Királytól, hanem más ilyen nevü híres Gyökértől, vette nevét, ha igaz, a' mit Béla Király Névtelen Jegyzője ír a' X. és XXXII. Fejezetben. Ezen Író szerint Aba Király Edu és Edumer Kun Vezérektől szármozott. Néha e' Nemzetség, leginkább pedig az Olaszoktól, HABA névvel íratott. Legrégiebb Maradékára találtam a' Várodi Regestrum eredeti kiadásának L. 3. oldalán. Tudtomra a' SOMOSI, BERTHÓTI és RHEDEY Ágok e' Nemzetségből eredtek. Lásd egyébaránt *Taggairól* ime Kutföket: Dipl. 1228. in MS. Anal. Car. Fejérvári Tom. II. Nro. 307. in Collect. Jankov. et in Diplomatario MS. Dan. Cornides Tom. II. pag. 366. in Coll. Mus. Nat. — Dipl. 1235. in Archivo ill. C. Forgách. — Dipl. 1240. in Novo Diplomatario MS. Exc. D. C. Széchényi in Coll. Mus. Nation. — Dipl. 1246. in MS. Analectis Car. Fejérváry Tom. I. Nro. 105. in Coll. Jankov. et Katona Hist. Crit. V. in Praef. — Dipl. 1252. in Diplom. MS. Cornidesiano Tom. II. pag. 456. in Coll. Mus. Nat. — Dipl. 1263. in Dipl. MS. Cornidesiano Tom. II. pag. 460. in Coll. Mus. Nat. — Dipl. 1263. in Novo Diplomatario Exc. D. C. Szé-

chényi in Coll. Mus. Nat. — Dipl. 1269. a Kovachichio memorat. in Dissertatione MS. Mus. Nat. de Generibus. — Dipl. 1271. Katona Hist. Crit. VI. 533. — Dipl. 1275. in Novo Diplomatario Exc. D. C. Széchényi in Coll. Mus. Nat. — Dipl. 1277. in eodem Novo Diplomatario C. Széchényiano, et Keza pag. 133. — Dipl. 1280. apud Szirmay in Hist. Topographica I. Com. Zemplén pag. 239. — Dipl. 1280. in Anal. MS. Fejérv. Tom. III. Nro. 321. in Coll. Jankov. — Dipl. 1288. in Anal. MS. Fejérv. Tom. III. Nris. 323. 324. 325. 326. et seqq. in Coll. Jankov. — Dipl. s. a. inter Authentica Familiae Kállayanae, in quo Veytyh (Beytyh?) de genere Aba occurrit — Dipl. 1290. in Diss. MS. Kovachichiana in Coll. Mus. Nat. — Dipl. 1307. in Novo Diplomatario Exc. D. Com. Széchényi in Collect. Mus. Nation. — Dipl. 1307. in Wagneri Diplomatario I. Com. Sarosiensis pag. 315. Katona Hist. Crit. VIII. 114. Schwartner Introd. in Rem. Diplomaticam Tabula II. — Dipl. 1308. apud Raynaldum in Annal. Eccl. Tom. XV. Nro. 23. et Schmitt Episc. Agr. Tom. I. edit. in 4. pag. 219. — Dipl. 1326. inter Anal. MS. Fejérv. Tom. III. Nro. 350. in Coll. Jankov. — Dipl. 1330. inter Anal. MS. Fejérváriana Tom. II. Nro. 370. in Coll. Jankov. — Dipl. 1349. (non 1319.) in Authent. Coll. Jankovichiana juxta Tudományos Gyűjtemény 1819. XII. 117.

II.

AKUS Nemzetség.

A'Bétsi XIV. századi Képes Krónika már Vak Béla Magyar Király alatt emlekezik Moynolth

nevü Vitéztől az Akus Nemzetségből, mint Schwandtnernál SS. Rerum Hung. Tom. I. fol. pag. 143. olvashatni. Lásd e' Nemzetség egyéb Tagairól ime Kutföket: Dipl. 1271. Katona Hist. Crit. VI. 583. — Dipl. 1307. in Novo Diplomatario MS. Exc. D. C. Széchényi in Coll. Mus. Nat. — Dipl. 1315. in Diplomatar. MS. Cornidesii Tom. II. pag. 279—281. in Coll. Mus. Nat. — Dipl. 1317. in Diss. MS. Kovachichiana de Generibus in Coll. Mus. Nat. — Dipl. 1322. apud Szirmay in Not. Topogr. I. Com. Zemplén. pag. 91. et 373.

III.

ALMÁSY Nemzetség.

Említést téssen e' Nemzetség Euze nevü Tagáról a' Bétsi XIV. századi Képes Krónika Kálmán Király Országlása időjéből, mint Schwandtnernál láthatni SS. Rer. Hung. Tom. I. fol. pag. 136. Más nyomára e' régi Nemzetségnek nem akadtam.

IV.

APUCH Nemzetség.

Azön nyomon kívül, mellyet némelly 1261-diki Óklevél nyujt e' Nemzetségről Katonánál Hist. Crit. VI. pag. 339. egyebet róla nem olvastam.

V.

BAAD Némzetség.

Eelőző egy 1338-diki Óklevélben. Lásd :
Anal. MS. Monumentorum Car. Fejérvári de
Keresztes Tom. III. Nro. 369, in Coll. Jan-
kovichiana.

VI.

BANCHA Némzetség.

Nyoma vagy on egy 1255-diki Óklevélben
ime Kéziratban: Analecta Caroli Fejérvári
Tom. III. Nro. 445. Nem egy - e.BANCHA a'
VANCHA névvel, az idő meghatározhatja.

VII.

BARTYÁN Némzetség.

Fen maradt 1271-diki Óklevele Kato-
nánál Hist. Crit. VI. 583.

VIII.

BASTECH Némzetség.

Keza Simon Krónikája tézzen róla említést a' 132. oldalon Kun László Király uralkodása alatt.

IX.

BÉL Nemzetség.

A' Tudós Kovachich beszéli Jegyzeteiben, hogy némelly 1271-diki Óklevelet olvasott s' Nemzetségről.

X.

BIKÁCH Nemzetség.

Némelly 1145-diki Óklevélből fentartotta emlékezetét Grossinger József ime fáradságos Munkájában : *Tabulae Chronologicae, quibus Regum, Primatum, Palatinorum, Judicum Curiae, Banorum, caeterorumque Baronum Regni Hungariae Successiones Chronologicae tali ordine exhibentur. Pasonii 1806. pag. 10. in serie Tavernicorum.*

XI.

BYGMÁN Nemzetség.

Hol BYGMÁN, hol WIGMÁN Névvel írattik. Lásd Keza Simon Krónikája 133. oldalát. Az 1819-diki Tudományos Gyűjtemény I. Kötete 115. oldalán Tek. Tudós Jeszenitsei és Vadasi Jankovich Miklós Úr gazdag eredeti Gyűjteményéből róla egy 1309-diki Óklevél Kivonata közöltetik.

XII.

BOCHOND Nemzetség.

Egy 1255-diki Óklevelét olvastam a' Fő Mélt. Sárvári Felső Vidéki Gróf Séchényi Ferentz Ő Excellentiája Ujabb Gyűjteményében a' Magyar Nemzeti Museum Kézíratai között.

XIII.

BOLOK SYMIÁN Nemzetség.

Néha BOLOK SEMYÉN, vagy tsak SEMYÉN Névvel íratik. Ebből származik a' híres és gazdag Levéltáru KÁLLAI Ág, mellynek számtalan Óklevelét olvastam, 's mellynek e' Nemzetségből származása több Perekben törvényesen megesmértetett a' Fő Törvény Székek által.

XIV.

B O R N e m z e t s é g.

Íratik BOOR névvel is. II. András Király alatt a' híres Bank Bán e' Nemzetségből való volt a' Bétsi XIV. századi Képes Krónika szerint Schwandtnernál SS. Rer. Hung. T. I. fol. pag. 148. E' Nemzetség virágzását erősíti egy 1259-diki Óklevél Fő Mélt. Sárvári Felső Vidéki Gróf Séchényi Ferentz Ő Excellentiájának Ujabb Diplomatóriumában a' Magyar Nemzeti Museum Kézíratai között; valamint egy másik 1283-diki Óklevél is, melly a legvigyázóbb Magyar Kritikus, és köz Hálára méltó Pétsi Nagy Prépost tudós Munkájában em-

említetik Hist. Episcopatus Quinquëecl. VII. 283. A' Tudós Kovachich is látott 1281-dikből, Jegyzetei szerént, e' Nemzetségről Óklevelét.

XV.

BORCHOT Nemzetség.

Talán egy a' BORCHOL Nemzetséggel, mellynek a' Tudós Kovachich némelly 1288-diki Óklevélben, Jegyzetei szerént, nyomába akadott. Minden esetre a' BORCHOT Nemzetségről kiadott Katona egy 1266-diki Óklevelét Hist. Crit. VI. 467.

XVI.

B O R S A N e m z e t s é g.

Régi nyoma találtatik a' Várodi Registrum eredeti kiadásának G. 2. levelén. Néha BORS névvel íratik. Láthatni e' Nemzetségről az 1295-diki Óklevelét Szereday Munkájában Hist. Episc. Transylv. pag. 31. Egy másik 1299-diki Óklevelét használt Grossinger József Tabul. Chronol. pag. 14. A' harmadik 1307-diki Óklevelét róla megtalálhatni Fő Mélt. Sárvári Felső Vidéki Gróf Széchényi Ő Excellentiájának Ujabb Diplomatóriumában a' Magyar Nemzeti Museum Kézíratai között.

XVII.

BOUCH Nemzetség.

Vagyon felöle egy Óklevél 1258-dikből a' Fő Mélt. Sárvári Felső Vidéki Gróf Széchényi

nyí Ferentz Ő Excellentiájának Ujabb Diplomatóriumában a' Magyar Nemzeti Museum Kézíratái között.

XVIII.

BUKEN Nemzetség.

Hiteles Tudósítás szerint, mellyet értelmes Férfiutól nyertem, találtak e' Nemzetségnek Őklevelé a' Fő Mélt. Vásonkői Gróf Zichy Familiának Palotai Levéltárában.

XIX.

CAPATÁN Nemzetség.

E' Nemzetség Neve csak feltseréltetése lehet a' gyakrabbi KATAPÁN névnek. Nyomát lelhetni a' Várodi Regestrum első kiadásának A 4. oldalán.

XX.

CHABA Nemzetség.

Fenvoltáról tudósít bennünket az 1291-diki Őklevelél Fő Méltóságu Sárvári Felső Vidéki Gróf Széchényi Ferentz Ő Excellentiája Ujabb Diplomatóriumában a' Nemzeti Könyvtárban.

XXI.

CHAAK Nemzetség.

E' Nemzetség Magyar eredetét Béla Király Névtelen Jegyzője a' VI. XX. és L. Fe-

jezetben, nem különben Keza Simon Krónikája a 68-dik oldalon egyezőleg bizonyítják, s mindketten a' híres Szabolts Vezért, kinek ELEUD nevű Atyja egy vala a' Hét Magyar Vezérek közül, e' Nemzetségből származottnak írják, vagy inkább reá nézve Törzsöknek tészik. Kérdést nem szenved az Óklevelek szerint, mellyeket eredetiképen olvastam, hogy a' mostani ditső Gróf CSÁKI Ág e' Nemzetségből vészi eredetét. Mivel ez érdemes Ágnak Levéltárában nintsenek meg a' Nemzetségnek XIII. századi Óklevelei, ide írom azon Kutsföket, mellyeket esmérek. Lásd. Dipl. 1237. in Diss. Kovachichiana MS. Mus. Nat. Hung. — Dipl. 1254. apud Szirmay in Not. I. Com. Zempléniensis p. 72. — Dipl. 1270. in Diplomatario Novo MS. Exc. D. C. Széchényi in Mus. Nat. — Dipl. 1271. Katona Hist. Crit. VI. 583. — Diplomata 1272. 1272. 1273. 1275. 1275. 1280. 1280. 1285. 1283. in Diplomatario Novo MS. Exc. D. C. Francisci Széchényi. — Dipl. 1291. in Katona Hist. Crit. VII. pag. 1081. — Dipl. 1296. in Diplomatario MS. Cornidesii Tom. II. pag. 473. in Mus. Nat. Hung. — Diplom. 1302. in Tabulis Chronolog. Grossingeri p. 16. — Dipl. 1303. Diplom. Cornid. Tom II. pag. 473. in Mus. Nat. Hung. — Dipl. 1307. in Diplom. Novo Széchényiano. — Dipl. 1309. apud Rdiss. Koller in Hist. Episc. Quinque-Eccl. II. 294. — Dipl. 1331. in Anal. MS. Car. Fejérvári. Tom. I. Nro 21. in Coll. Jankov.

XXII.

CHANÁD Nemzetség.

Hol CHENÁD, hol CSANÁD névvel hivatik. Nyomát fentartotta a' Várodi Reges-

trum első kiadásának H. levele, és egy 1313-diki Óklevél Keresztesi Fejérvári Károly Gyűjteményében Tom. III. 104.

XXIII.

CHERNA Nemzetség.

A' Tudós Kovachich szerint majd CHERNA majd CHORNA nevet viselt. E' Tudós férfiú látott róla egy 1255-diki Óklevelet.

XXIV.

CHURTH Nemzetség.

Olvasta a' Tudós Kovachich, Jegyzetei szerint, 1232-diki Óklevelét a' CHURTH Nemzetségnek.

XXV.

CORTOLD Nemzetség.

Egy 1247-diki Óklevelét őrzi Ritkaságai között az Esztergomi Fő Káptalan Capsa 53. Fasc. 7. Nro 2. Kovachich is esmért e' Nemzetségnek némelly 1279-diki Óklevelét többször említettem Jegyzetei szerint.

XXVI.

DIVÉK Nemzetség.

Igazi Magyar Eredetét már a' DIVÉK név is hirdeti. A' RUDNAI, BASSÁNYI és UJFALUSI Ágok ettől származtak. Együtt

ezen Ágoknak régi és számos Óklevelaik vagynak a' XII. és XIII-dik századból is, mellyeket tsak azért fölösleg való volna egyenként előszámlálnom, mivel a' RUDNAI és BASSÁNYI Ágoknak több rendbéli Pereikben a' Felséges Curia Levéltárában, főképen pedig az 5590. és 350. számok alatt, azokat mindenki láthatja. A' régi RUDNAI ÁGBÓL vette szármozását, különösen némelly 1230. felé már élt ISTVÁNTÓL, a' mi Fő Méltóságú mostani Esztergomi Érsekünk, 's ezen ISTVÁNTÓL Genealogiai Táblája hiteles levelekből folyton foly. — Olvastam a' DIVÉK Nemzetségről egy pár Óklevelét Tekéntetes Turtsányi Turtsányi István Pest Vármegyei Tábla Bíró Gyűjteményében is.

XXVII.

ÉRD Nemzetség.

Heza Simon Krónikája tartotta fen emlékezetét a' 36 — 37. oldalon, kinek időjében azt hitte ezen ÉRD Nemzetség, hogy Attila, Reuwa és Buda Testvérek, Bendacuz fiai, belőle szármoztak. Nem kell egészen megvetni a' régi HAGYOMÁNYOKAT, 's bizonyosan méltó volna gondosan keresni e' Nemzetségnek Diplomatikai nyomát.

XXVIII.

ERDŐD Nemzetség.

Esmérem némelly 1389-diki Óklevélből, melly Keresztesi Fejérvári Károly Analectái

között találtatik Tom. I. Nro 15. és 16. Tek. Tudós Jeszenitzei és Vadasi Jankovich Miklós tisztelt és nagy érdemü Hazánkfia Gyűjteményében. Ugy látszik, hogy e' Nemzetségnek ma is sok Ágai virágznak.

XXIX.

GEECZ Nemzetség.

Egy-e a' GEECZ Nemzetség a' GESSA Nemzetséggel? az idő meghatározhatja. Én itt véleményből a' Kettőt Egynek veszem. Az utóbbik név alatt kiadott 1224-diki Óklevelet Katona Hist. Crit. IV. 637.; az előbbi név foglaltatik némelly 1290-diki Ókleveletben Fő Méltóságú Sárvári Felső Vidéki Gróf Széchényi Ferentz Ö Excellentiája Ujabb Gyűjteményében a' Nemzeti Museum Kéziratai között.

XXX.

GYULA Nemzetség.

Vagynak róla Óklevelek a' Tekéntetes Királyi Tábla előtt lefolyó Bánfy Perben.

XXXI.

GORDON Nemzetség.

Lásd a' boldogúlt Pray Könyvében de Sigillis a' 86-dik oldalon 1232-diki Ókleveletét.

XXXII.

JEUR Nemzetség.

Egynek tartom a' JEUR (Jör) meg GEUR (Györ) Nevet, sőt egynek a' JURE (Jöre) nevet is. Az Elsőről, mint Nemzetség nevé-
ről 1402-diki Óklevellet bocsátott napfényre a valóban Méltóságos Fő Tiszt. Pétsi Nagy Prépost Koller Tom. III. pag. 232. Hist. Episc. Quinqueeccles. A' másodikról már 1243 dikből Óklevellet látott Wagner Collect. Genealogico Historica illustr. Familiarum Dec. IV. Posonii 1802. pag. 36. A' harmadikat 1270-diki Oklevélből merítette a' tudós Kovachich Jegyzeteiben. Hogy JEUR és GEUR egy, azt bizonyosnak vélem. Ellenben JURE névről várjunk az időtől.

XXXIII.

KALAN és COLSOY Nemzetség.

Béla Király Névtelen Jegyzője VI. Fejezetében e' Nemzetséget OUNDTÓL, ki egyik volt a' Hét Vezérek közül, származtatja. Hogy valóban igen régi volt, az tanúja, hogy már az 1135-diki Óklevélben feltaláltatik a' nagy érdemű Koller Pétsi Nagy Prépost Munkája szerint Tom. VII. pag. 345. Hist. Episc. Quinqueeccles.

XXXIV.

KÁN Nemzetség.

Említést tézzen róla némelly 1191-diki Óklevél Spiess Fülöp Ernestnél Archivische Nebenarbeiten I. Theil. Halle 1783. S. 142.

XXXV.

K A A T H A Nemzetség.

Hol KATA, hol CAATHA, hol KATHA névvel íratik. Emlékezetét a' sok Pest Vármegyei Kátákon kívül, mellyekben valóban Urak valának, fentartják ime kutfők: Registrum Varadinense edit. primae fol. E. 2. — Dipl. 1234. apud Koller Hist. Episc. Quinque Eccles. Tom. I. pag. 417. — Dipl. 1239. in Diplom. MS. Cornidesii Tom. II. pag. 150. in Mus. Nat. Hung. — Dipl. 1259. in Diplom. Novo MS. Exc. D. C. Széchényi in Mus. Nat. Hung. — Dipl. 1271. apud Katona in Hist. Crit. VI. pag. 583. — Dipl. 1285. apud Katona VII. pag. 920. — Dipl. 1279. Kovachich in Diss. de Generibus. — Dipl. 1313. inter Anal. MS. Car. Fejérvári Tom. III. Nro 164. in Coll. Jankov. — Dipl. 1321. Kovachich in laud. Diss. — ADHUC in Dipl. 1399. in Conventu Lelesiensi Regnicolari Registr. III. Litt. D. N. 44. — Hihetőképén e' Nemzetség Taga volt azon „Absolon de Genere RATHA“ is, kiről a' Várodi Registrum első kiadásának B. levelén szó vagyon. Talán a' Régiségben igen hasonlító K. betűt feltserélte a' Kiadó R. betűvel hibából.

XXXVI.

K Y N I S Nemzetség.

Olvashatni róla egy 1263-diki Óklevelet a' sokféle érdemü Cornides Diplomatóriumában Tom. II. pag. 460. a' Nemzeti Museum Kézírata szerént.

XXXVII.

KOPLON Nemzetség.

Néha COPLEN névvel is találhatni. A' KAPLAN név Ázsiában a' Crimeai Tatároknak pénzeiken is olvasható Fraehn Heresztely Márton ime' Munkája szerint: Numophylacium Orientale Pototianum. Casani (in Asia) 1813. pag. 64. Ezen KAPLAN (mert így is mondták ki a' KOPLON nevet a' Régiek) Nemzetségből eredtek tudtomra a' híres KÁROLYI, IBRÁNYI és CSOMAKÖZI mostani atyafiságos ÁGOK. A' Nemzetség Tagairól imez Ókleveleket esmérem: Diplom. 1234. apud Kollerum Tom. I. pag. 417. Hist. Episcopat Quinque Ecclesiensis — Dipl. 1278. in Diplomatario MS. Cornidesii Tom. II. pag. 29. in Mus. Nation. — Dipl. 1291. inter Anal. MS. Car. Fejérvári in Coll. Jankov. Tomo III. Nro 276. et 277. — Szirmay in Notit. Topograph. I. Com. Zempl. pag. 304.

XXXVIII.

LÁCHA Nemzetség.

Fentartották emlekezetét egy pár Óklevelek. Egy 1288-dikit ki adtam Verbötzi Emlekezete II. Részében a' 15-dik oldalon; a' másikat 1340-dikből feltalálhatni Hereszteli Fejérvári Károly Gyűjteményében Tom. III. Nro 240. Tek. Tudós Jankovich Miklós Úr Gyűjteményében.

XXXIX.

LEURENTHE Nemzetség.

A' hiteles 1309-dikí Óklevelét most tisztelt Jankovich Ur Ritkaságai közé számlálja.

Kivonatát közölte az 1819. Tud. Gyűjtemény I. Kötete 115. oldalán.

XL.

LOYA Nemzetség.

Úgy hallom, hogy a' ZAY ÁG e' Nemzetségből eredett. Esmérek róla némelly 1268-diki Óklevelet.

XLI.

MARK Nemzetség.

MARE névvel talán hibáson olvastatik. A' Tudós Kovachich Jegyzeteiben 1244-diki Óklevelére utasít.

XLII.

MISKOUZ Nemzetség.

Nyoma vagyok némelly 1234-diki és másik 1234-diki Óklevélben Fő Mélt. Sárvári Felső Vidéki Gróf Széchényi Ferentz Ö Excellentiája Ujabb Diplomatóriumában, és Keza Krónikájának 138. oldalán. Kovachich is látott róla 1271-diki Óklevelet Jegyzetei szerint. ;

XLIII.

MOGLOUT Nemzetség.

Egyedül Béla Király Névtelen Jegyzőjének VI. XX. XXIV. és XXVII. Fejezeteiből esmérem e' régi és nevezetes Nemzetséget, mellyből Tuhutum egyik Fő Magyar Vezértől léptsők által eredett Szent István Király Anyja.

XLIV.

NÁDAS D Nemzetség.

Olvastam 1340-diki Óklevelét Cornides Dániel Diplomatóriumában Tom. II. pag. 292. a' Nemzeti Museum Kéziratai között. A' tudós Kovachich 1371-diki Óklevelét forgatta.

XLV.

OPOUR Nemzetség.

Fentartotta emlékezetét a' Várodi Registrum első kiadásának A. 3. levele, és azon 1253-diki Óklevél, mellyet érdemes Barátom, Kovachich Márton, esmért.

XLVI.

PÁPA Nemzetség.

A' tudós Kovachich 1304-diki Óklevél után Jegyzeteibe iktatta.

XLVII.

PEEK Nemzetség.

Lásd 1331-diki Óklevelét ime Könyvben: Ferrarii de Rebus Hungaricae Provinciae Ordinis Praedicatorum Viennae 1637. pag. 154 — 153.

XLVIII.

PUK Nemzetség.

Emlekezik erről egy 1307-diki Óklevél a' Fő Mélt. Sárvári Felső Vidéki Gróf Széchényi Ferentz Ö Excellentiája Ujabb Diplomatóriumában,

XLIX.

RUSD Nemzetség.

RUSD neve, melly a' Várodi Regestrum első kiadásának R. 3. levelén előjő, vagy HUSD neve, melly Heza Krónikájának 133. oldalán találtatik, legyen-e a' hibás olvasás, az Óklevelek idővel meghatározhatják.

L.

SAJKÁS Nemzetség.

Olvastatik némelly 1291-diki Óklevélben Cornides Dániel Diplomatóriumában Tom. III. pag. 45.

LI.

SENTE MACUS Nemzetség.

Különbféle írás móddal adatik elő. Majd SENTE MACUS, mint a' Várodi Regestrum első kiadásának R. 4. levelén, majd SZENTE MAGUCTH, mint némely 1291-diki Óklevélben Cornides Diplomatóriumában Tom. III. pag. 43 — 47. majd SCENTEMAGUCK, mint egy 1308-diki Óklevélben Cornides Diplomatóriumában Tom. II. pag. 475., név tulajdoníttatik neki. 'Én öszve hasonlítván a' különbözőéseket, azt vélem, hogy igazi Neve *Szente Mágots* volt.

LII.

SYMÁD Nemzetség.

Lásd róla a' XIV. századi Hépes Krónikát Schwandtnernál SS. Rer. Hung. Tom. I. pag. 145. Nyoma Vak Béla Király uralkodása alá esik.

LIII.

SOLOMUN Nemzetség.

E' Salamon Nemzetség igen régi volt, mert már 1186-diki Óklevélben találatik a' boldogútt Praynak ime Könyvében: De Jure coronandarum Reginarum Hungariae Disquisitio pag. 28.

LIV.

TATUN Nemzetség.

Keza említi e' Nemzetséget a' 110. oldalon:

LV.

TECUN Nemzetség.

A' Tudós Kovachich látta 1320-diki Óklevelét, én pedig MÉG 1407-diki Óklevelét is olvastam Fő Mélt. Sárvári Felső Vidéki Gróf Séchényi Ferentz ő Excellentiája Újabb Diplomatóriumában.

LVI.

T E T N e m z e t s é g .

Roá akadtam a' Várodi Regestrum első kiadásának Q. 2. levelén. Talán TÉT volt igazi neve?

LVII.

THEKELE Nemzetség.

Olvashatni THEKULE név alatt is. Ebből származott a' híres TÖKÖLI Ág. Lásd róla ime Kutfőket: Dipl. 1310. apud Katona Hist. Crit. VIII. 201. — Dipl. 1312. inter Anal. Fejérv. Tom. I. Nro 257. — Dipl. 1314. apud Szirmay Not. Topogr. I. Com. Zempl. pag. 65. — Dipl. 1314. inter Anal. MS. Car. Fejérvári Tom. I. Nro 217. — Dipl. 1324. in Diss. Kovachich. — Dipl. 1326. inter Anal. Fejérv. Tom.

I. Nro 269. — Dipl. 1330. inter Anal. Fejérv. Tom. I. Nro 246. — Dipl. 1337. inter Anal. Fejérv. Tom. I. Nro 219. in Coll. Jankov. — Dipl. 1350. inter Anal. Fejérv. Tom. I. Nro 240. — Dipl. 1355. in Diss. Kovach. — Dipl. 1435. apud Wagnerum in Diplomatar. Sáros. pag. 61. — Dipl. ADHUC 1438. inter Anal. Fejérv. Tom. I. Nro 258.

I.VIII.

TURDA Nemzetség.

Lásd róla Keza Krónikáját a' 37-dik oldalon. E' Történetíró szerint e' Nemzetség már a' Hunnok alatt virágzott, 's belőle némelly Kádár nevű a' Haza Bírójának választatott. Ismét egy régi HAGYOMÁNY!!

LIX.

TURDOS Nemzetség.

Esmérem némelly 1264-diki Óklevélből, mellyet kiadott Kövesdi László ime Könyvében : Examen Verbötzianum etc. Pesthini 1785. pag. 143.

LX.

TURUL Nemzetség.

Keza Simon, ki Krónikáját Hun László Magyar Királynak ajánlotta, két ízben nyilván mondja, hogy mind Árpád, mind Maradéka Gésa a' TURUL Nemzetségből eredett. Így ír tudnillik a' 67-dik oldalon : „Ex istis ergo

Capitaneis ÁRPÁD, filius *ALMI*, filii *Elad* (Eleud, Elöd) filii Uger de *Genere* TURUL rebus ditior erat, et potentior GENTE.“ — Hasonlóan beszél a' 134-dik oldalon: “Dux nainque GEICHA de *Genere* TURUL.“ Ki gondolhatja, hogy épen akkor, midön a' Magyar Nemzetségek még leg nagyobb virágzásban voltak, Keza vaktában a' TURUL Nemzetség tagává tette volna Árpádöt, Gésát, 's következésképen az ezektől származott KUN LÁSZLÓ Királyt is? Eddig figyelemre sem méltatták Íróink Kezának e' helyeit, de én, ki a' TURUL Nemzetség valóságos fenlétét Óklevelekből tudom, kénytelen vagyok figyelmet gerjeszteni a' TURUL Nemzetség e-ránt. Meg vagyon nálom a' Leleszi Prépostságból, hol a' hiteles Levél őriztetik, némelly 1305-diki Óklevél, mellyben a' Nagy Várodi Káptalan bizonyítja: hogy János *Biró* (Comes) a' TURUL Nemzetségből származott Sixtinus fia, Seraphinus nevü fiának és egyéb Gyermekeinek egyezésekből, Pál *Bíró*nak (Comiti), Bud Testvéreinek, *Cheyteluki* Birtokát oda ajándékozta. Olvastam Fejérvári Károly Gyűjteményében Tom. III. Nro 164. egy másik 1313-diki Óklevelet is, mellyben „Gregorius filius Laurentii de *Genere* TURUL“ előjő. Ezek szerint tehát még 1313-dikban ki nem fogyott a' NEMZETSÉG, mellyből Árpád eredett; de KIHALT Árpád VÉRE, mellynek Béla Király Névtelen Jegyzője szerint az *Uralkodásra Örökség* adatott. Noha a' Hét Vezérek Alkujoknak ezen tikkelyét sem tartom *hitelre* méltónak, 's inkább azt hiszem, hogy Árpádnak a' Katonai FŐ KORMÁNYON kívül nem volt URALKODÓ HATALMA. Ezt máskor a' hihetőségig bé fo-

gom bizonyítani. Hogy az Árpád *Véréből* (helyes e' kifejezés a' Magyar Nép között) uralkodott Királyok valóban e' NEMZETSÉGBŐL voltak, tsak az is erősíteni látszik, hogy TURUL, e' Nemzetségnek kétség kívül egyik *Fő Jószága*, Zemplén Vármegyében feküdt közel a' Tokaji Hegyekhez, hová tsak a' Királyok magok édesgethették a' SZÖLŐ MÍVES OLASZÓKAT (Latini Vinitores Regii) temérdek áldozatokkal. Fentartotta pedig a' TURUL Jóság nevét a' TURULI *Prépostság*, mellynek 1257-dikben Szirmay Könyve szerint Notit. Topogr. I. Com. Zemplén pag. 302. — 304. IV. Béla Magyar Király „*Ob remedium Animae suae quatuor Mansiones Vinitorum Regionum inter villam Potoc et Oloz existentium*“ ajándékozott. Forgattam hiteles Másban Kun Lászlónak 1278-dik Óklevelét is, mellyben bizonyos *Béiktatást* (Statutionem) Liptói János számára „*Detricus Praepositus de TURUL*“ végezett. Béla Király Jegyzőjének ime kifejezése: „*Ugek de Genere MÁGOG.*“ nem egyéb feneketlen Mesénél. Lásd VII. Fejezetét.

XLI.

UZ Nemzetség.

Esmérte a' Tudós Kovachich némely 1269-diki Óklevelét többször említettem Jegyzetei szerint.

XLII.

ZAAH Nemzetség.

Néha ZAAH nevet is visel. Már 1252-dikből vagy onyoma a' nagy érdemű Koller-

nál Hist. Episc. Quinque Eccles. VII. 346. A-
zon kívül, a' mi róla a' XIV. századi Hépes
Krónikában Schwandtnernál SS. Rer. Hung.
Tom. I. pag. 161. olvastatik, esmérem az
1330-diki Óklevelét Istvánfi Gyűjteményének
61. oldalán a' Nemzeti Museum Kéziratai kö-
zött. Van egy XIV. századi Óklevél, év nél-
kül, Fejérvári Károly Gyűjteményében is Tom.
II. Nro. 566. — A' Tudós Kovachich 1336-di-
ki Óklevelére utasít.

LXIII.

ZEMEIN Nemzetség.

Keza Krónikája 36-dik oldalán még a'
Hunnus időkből emlekezik róla, mint *Cuwe*
és *Caducha* Nemzetségi Gyökeréről. Ismét
egy régi HAGYOMÁNY Keza idő szakaszá-
ból!!

LXIV.

ZEMERA Nemzetség.

Talán egy a' ZEMERE, vagy a' mostani
Szemere névvel. Béla Király Névtelen Jegy-
zője a' VI. és XXXIII. Fejezetben *Huba* Ma-
gyar Vezértől szármogatja. Nem kétlem, hogy
Ókleveléket is fognak mások róla közleni.

LXV.

ZYDOY Nemzetség.

Tsak a' Tudós Kovachich Jegyzetéből
esmérem, ki 1237-dik évből látott e' Nemzet-
ségről Óklevelét.

LXVI.

ZOLOK Nemzetség.

Ugyan a' Tudós Kovachich után, ki ezt 1279-dikre tészí.

LXVII.

ZOUNUK Nemzetség.

Lásd 1272-diki Óklevelét Kollernál Hist. Episc. Quinque Eccl. II. 208.

LXVIII.

ZUÁRD Nemzetség.

Keza Krónikája 68-dik oldalán LÉL (hibáson LEHEL) Magyar Vezértől eredtnek mondja. A' derék Kovachich Jegyzetei 1352-diki Óklevelét emlegetik, melly szerint a' KARVAI Nemesek belőle szármoztak. De az Óklevelben ZOARD olvastatik. Lásd a' XIV. századi Bétsi Képes Krónikát is Schwandtner-nál SS. Rer. Hung. Tom. I. pag. 75. még Attila korából. Ismét egy régi HAGYOMÁNY a' Hunnus Atyafiságról!

25.

M á s o d i k O s z t á l y.

A' Jövevény régi Nemzetségek.

I.

CONRÁD Nemzetség.

Keza Krónikája 137. oldalán beszél e' Nemzetségről, hogy némelly Ernest, ki Kö-

veti Hivatala végett POT nevet is viselt, és Lébenyt bírta, volt Magyar Országban Gyökere. Nemzetségi Jusa már volt Első András Király alatt a' Bétsi XIV. századi Képes Krónika szerint Schwandtnernál SS. Rer. Hung. Tom. I. pag. 87. cap. 14. Maradékairól olvastam IV. Béla Király 1263-diki Óklevelét a' Fő Mélt. Sárvári Felső Vidéki Gróf Széchényi Ferentz Ő Excellentiája Ujabb Diplomatariumában.

II.

BECHE GREGOR Nemzetség:

E' két Testvér, *Betse* tudniillik és *Gergely* Keza Krónikájának 126. és 137-dik oldalai szerint egy Gvillermus nevű Frantziától eredett; Magok III. Béla alatt már nevezetesek valának e' Hazában. A' Bétsi XIV. századi Képes Krónikában Schwandtnernál SS. Rer. Hung. Tom. I. pag. 88. Cap. 15. a' *Merse* és a' Búdai Krónikában is a' *Gerse* nevek *hibás* olvasások *Beche* helyett. Néha BECHE íratik BECHA hanggal is, és a' *Gergely* név kihagyatik. E' Nemzetség Maradékairól imékutatókat esmérem: Dipl. 1258. in Katona Hist. Crit. VI. 277. — Dipl. 1258. in Diplom. MS. Cornidesii Tom. II. pag. 369. in Coll. Mus. Nat. — Dipl. 1282 Protocollo. B. fol. 22. Nro. 15. in Conventu de Jászov. — Dipl. 1298. apud Kereszturi in Hist. Capit. Vá adinensis, et in Diplomatario Cornidesii Tom. II. pag. 369.

III.

BOGÁTH RADVÁN Nemzetség.

Eredetére nézve Tsehek voltak e' két egy Testvérek Keza Krónikájának 138 dik oldala szerént. E' Nemzetségből volt-e azon *Radván*, kiről Salamon Király alatt a' Bétsi XIV. századi Képes Krónika Schwandtnernál SS. Rer. Hung. Tom. I. pag. 119. Cap. 50. emlékezik, az bizonytalan. Maradékairól forgattam ime Kutföket: Dipl. 1254: inter Anal. MS. Car. Fejérvári Tom. III. Nro. 191. in Coll. Jankov. — Dipl. 1278. 1282. apud Szirmay Not. Topogr. I. Com. Zempl. pag. 98. 90. 75. — Dipl. 1282. in Diss. Kovachichiana. — Dipl. 1321. in Diss. Kovach. — Dipl. 1327. in opere cit. Szirmayano pag. 98. — Dipl. 1395. in Conventu Lelesziensi Reg. III. Lit, L. 31.

IV.

BOLUGH Nemzetség.

Fridburgi *Altman* Turingiai Vitéztől szármoztatja e' Nemzetséget Keza Krónikájának 137-dik oldalán. Látott róla a' Tudós Kovachich 1346-diki Óklevelet, melly a' *Széchy* Nemeseket illette. Néha neve BOLAGH-nak is íratik.

V.

BORYCH Nemzetség.

Kovachich említi Jegyzeteiben, 's belöle szármoztatja a' Posagai Nemeseket.

VI.

BOXA Nemzetség.

Ismaelita eredetét említi Béla Király Névtelen Jegyzője az LVII. Fejezetben BOCSU név alatt Takson Vezér időjéből. Ókleveléről beszél Szirmay Not. Topogr. I. Com. Zempl. pag. 65. ad annum 1314. Én is olvastam egy 1314-diki, és másik 1351-diki Óklevelét Fejérvári Károly Gyűjteményében Tom. III. Nro. 171. 172. 215. 217.

VII.

BROCHYNA Nemzetség.

Tsak nevének hangzásáért tettem a' Jövevény Nemzetségek közé. Kovachich 1256-diki Óklevelére utasít.

VIII.

BROKUN Nemzetség.

Lásd a' Tudós Kovachichnál egy 1369-diki Óklevelének emlekezetét.

IX.

BRUCSA Nemzetség.

Egyedül Béla Király Névtelen Jegyzőjének X. XLIV. és XLVII. Fejezeteiből tudom, hogy fen volt, és Hun eredetű. E' Történet-

fró BOYTA, vagy talán VAYTA nevü fér-
fiút 's Vitézt tészen Törzsökévé, ki Árpád
alatt élt.

X.

BUZÁD Nemzetség.

A' Bétsi XIV. századi Képes Krónika
Schwandtnernál SS. Rer. Hung. Tom. I. pag.
89. Cap. 19. III. István Magyar Király ország-
lására tészi *Hadolt*, vagy *Haholt* Vitéznek,
e' Nemzetség Magyar Országi Gyökerének,
béjövetelét; Keza Simon Krónikája pedig
a' 137-dik oldalon hihetőképen Misniából
(Mesn?) vezeti Hazánkba Törzsökét. Kova-
chich látta 1301-diki Óklevelét; én a' Fő Mélt.
Sárvári Felső Vidéki Gróf Széchényi Ferentz
ö Excellentiája Ujabb Diplomáriumában
1303-diki másik Óklevelére akadtam.

XI.

CHÁKÁN Nemzetség.

Igazi Neve CHÁKÁN, vagy MIURK le-
gyen-e? nehéz eltalálni. Azonban én a'
CHÁKÁN nevet gyanítom helyesnek. Keza e'
Nemzetséget Krónikája 140—141. oldalain
Morva Országból vezeti Hazánkba, és Sógor-
ság által IV. Béla Királlyal öszve köti.

XII.

DRUSMA Nemzetség.

Igy olvasta, mint hitelesen tudom, a' bol-
dogúlt *Lendvay* Királyi Tanácsos e' nevet,

mellyet Wagner DRUSINÁ-nak olvasott. Eb-
ből a' Nemzetségből vette eredetét a' GARA
Ág. Lásd 1269-diki Óklevelét Wagnernak ime
Könyvében: Collectanea Genealogico Historica
Decad. IV. Posonii 1802. pag. 50. Nevének DR.
kezdetéért tettem tsak a' Jövevények közé.

XIII.

GUTH KELED Nemzetség.

A' SVÁB Tartományból jöttek Péter Ki-
rály alatt Magyar Országba Keza Krónikájának
137-dik oldala, és a' Bétsi XIV. századi Képes
Krónika tanutétele szerint Schwandtnerál SS.
Rer. Hung. Tom. I. pag. 88. Cap. 16. E' Nem-
zetségből VID már Salamon Király alatt fé-
nyes Méltóságot viselt. Esmérem Tagairól
ime Kutföket: Regest. Varad. edit. primae
fol. C. — Dipl. 1254. apud Szirmay in Not.
Topogr. I. Com. Zempl. pag. 72. — Dipl.
1258. apud Katona VI. 583. — Dipl. 1263. apud
Philip. Ern. Spiess Aufklärungen in der Ge-
schichte und Diplomatiek Bayreuth 1791. 4. pag.
261. — Dipl. 1278. apud Szirmay l. c. — Dipl.
1289. Kovach. in Diss. — Dipl. 1298. apud
Katona VI. 1188. — Dipl. 1308. in Diploma-
tar. MS. Cornidesii Tom. II. pag. 475. — Dipl.
1312. inter Anal. MS. Fejérv. Tom. III. Nro.
163. — Dipl. 1319. in Diplomatar. MS. Cor-
nidesii Tom. II. pag. 240. — Dipl. 1343. apud
Szirmay l. c.

XIV.

HEYDRICH vagy HÉDER Nemzetség.

Geysa Vezér alatt költözött Hazánkba Keza Krónikájának 136-dik oldala, és a' Bétsi XIV. századi Képes Krónika szerint Schwandtnernál SS. Rer. Hung. Tom. I. pag. 86. cap. 11. Volfger és Hedric két Német Vitéz. Ezek-től származott e' régi Jövevény Nemzetség. Olvastam 1326-diki Óklevelét Fő Mélt. Sárvári Felső Vidéki Gróf Séchényi Ferentz Ő Excellentiája Ujabb Diplomatiariumában.

XV.

HERMÁN Nemzetség.

HERMÁN, kitől e' Nemzetség nevezte-tik, Giselával, Szent István Feleségével, jött Magyar Országba Norimbergából. Bizonyítja ezt Keza Krónikájának 138-dik oldala, és a' Bétsi Képes Krónika Schwandtnernál SS. Rer. Hung. Tom. I. pag. 89. Cap. 18. Maradékairól Katona Hist. Crit. VI. 230. némelly 1255-diki Óklevelét adott nyomtatás alá, én pedig olvastam 1260-diki Óklevelét Fejérvári Gyűjteményében Tom. III. Nro 490.

XVI.

HUNT PÁZMÁN Nemzetség.

HUNT és POSNÁN vagy PAZNÁN Testvér Atyafiak, kiktől a' *Hont* és *Poson* Várok neveket nyerték, a' SVÁB földről költöztek Gésa Vezér alatt Magyar Országba. Ezek Szent István Királyt ifjuságában a' Garam Vizében VITÉZNEK ütötték, és tőrökei, vagy inkább

Gyökerei, lettek Hazánkban a' nagy kiterjedésű HONT PÁZMÁN Nemzetségnek. A' Magyar Nap mennyire kisütötte belőlök az idegen vért, bizonyítja a' MAGYAR CICERO, 's korának Nagy Férfia, PÁZMÁN PÉTER Esztergomi Érsek és Cardinális, ki e' Nemzetsegből eredett azok szerint, a' miket Wagner Kitionich után elő ad Collect. Genealog. Hist. Decad. III. Posonii 1802. pagg. 64 — 71. Virágzik most is e' ditső Nemzetség a' tölem eléggé betsülhetetlen ÚJHELYI *Agban* Tek. N. Ugotsa Vármegyében; a' valóban Nemes szívü KUBINYI MIKLÓSOMBAN és hasonló nevü érdemes Vérségében; virágzik a' Mélt. Gróf FORGÁCH *Agban*. A' *Bozini* Grófok, a' *Kovári*, *Tsalomiai* és *Szalóky* Nemesek Maradéakai voltak e' híres Nemzetségnek, sőt Maradéka talán egyik *Batthyáni* ÁG is. Eredetét láthatni Keza Krónikájában a' 136-dik oldalon, és a' Bétsi XIV. századi Képes Krónikában Schwandtnernál SS. Rer. Hung. Tom. I. pag. 87. et 140. Ókleveliből sok megjelent Verbötzi Emlékezete II. Részében, 's néhányokat még az I. Rész meg fog esmérteni.

XVII.

JAAK vagy JAAKOU Nemzetség.

Vecelinustól, ki KOPPÁNY (nem KUPA) Somogyi Vezért Szent István országglása alatt meggyőzte, ered. Ez Baváriából jött Hazánkba. A' NITZKI *Ag* tőle származik. Emlékezik róla Keza a' 136-dik oldalon, és a' Bétsi XIV. századi Képes Krónika Schwandtnernál SS. Rer. Hung. Tom. I. pag. 87. et 122. Óklevelaire utasít Szirmay Not. Topogr.

I. Com. Zempl. pag. 80. ítem Not. Hist. pag. 24. Kovachich látta 1325-diki Óklevelét, én pedig néhányot a' Tekéntetes Királyi Tábla előtt folyó Nitzky Perben. Úgy hallottam, hogy a' Mélt. SZTÁRAY Grófok is e' Nemzetségből származnak.

XVIII.

KATHYCH Nemzetség.

A' Tudós Kovachich Jegyzetei szerint látta 1325-diki és 1341-diki Óklevelét. Iratik KATHYZ névvel is.

XIX.

KELED vagy KELAD Nemzetség.

Nem egy a' *Guth Keled* Nemzetséggel. Misniából mint szállott Magyar Országba, elbeszéli Keza a' 140-dik oldalon, és a' Bétsi XIV. századi Képes Krónika Schwandtnernál Tom. I. pag. 89. cap. 20. Óklevelét róla még nem láttam.

XX.

KUKENUS FRENWALTH Nemzetség.

A' Bétsi XIV. századi Képes Krónika Schwandtnernál SS. Rer. Hung. Tom. I. pag. 88. cap. 15. KYQUINI et RENOLDI nevet ad e' Nemzetségnek. Kiadta 1288-diki Óklevelét Katona Hist. Crit. VII. 983. és Szeredai Antal Ser. Episc. Transylvaniae Albae Carolinae 1790. 4. pag. 10. De itt hibáson tétetik ezen Óklevél 1228-dikra. Másik Óklevelét 1313-dikből láthatni Szeredai Antalnál Hist.

Capit. Alba Carol. pag. 23. Spanyol Országból jött Első Béla Királynak Margit Feleségével e' Nemzetség Magyar Országba.

XXI.

LUDÁN Nemzetség.

Iratik LODÁN névvel is. Tseh Országból szállott Hazánkba Keza Krónikájának 138. oldala szerint. Némelly 1283-diki Óklevelét, mellynek hiteles Példánya a' Pesti Fő Oskola Könyvtárában őriztetik, kiadta Pray Diss. in Annal. Vet. pag. 129.

XXII.

MISCA Nemzetség.

Spanyol eredetét bőven leírja Keza Krónikája 138-dik oldalán, és a' Bétsi XIV. századi Képes Krónika Schwandtnernál SS. Rer. Hung. Tom. I. pag. 90. cap. 21. mert én azt gyanítom, hogy azon *Mihály*, ki e' Nemzetségnek Gyökere lett Magyar Országban, Testvére volt az Arragoniai *Simonnak*, kiről ezen Értekezés Első Szakaszában bővebben szóltam. Emlekezik e' Nemzetségről a' Városi Regestrum első kiadásának S. levele.

XXIII.

OSL Nemzetség.

Nevéből gyanítom idegen eredetét. Óklevellei 1299-diktől kezdve a' XIV. századból igen számosak a' Fő Mélt. Sárvári Felső Vidéki Gróf Széchényi Ferentz Ö Excellentiája

Ujabb Diplomatóriumában, azért egyenként őket lenem írom. A' Tudós Kovachich Jegyzeteiben 1280-diki Óklevelére utasít.

XXIV.

RÁTHOLT Nemzetség.

OLIVERIUS és RATOLDUS Testvérek, vagy Atyafiak, Apuliából jöttek Magyar Országba Kálmán Király alatt. Bizonyítja ezt Keza a' 137-dik oldalon, és a' Bétsi XIV. századi Képes Krónika Schwandtnernál Script. Rer. Hung. Tom. I. p. 88. cap. 17. Kiadta e' Nemzetségnek 1283-diki Óklevelét Koller Histor. Episc. Quinque Eccles. Tom. I. pag. 419. Másik 1300-dikit találhatni Fejérvári Gyűjteményében Tom. III. Nro 409. 413. és Szirmaynál Not. Topograph. I. Comit. Zemplén pag. 103. Harmadik 1301-dikit Katona esmértetett meg Hist. Crit. VIII. 10. Negyedik 1302-diki vagyon ismét Katonánál Hist. Crit. VIII. 33. Ötödik 1307-diki foglaltatik Fő Mélt. Sárvári Felső Vidéki Gróf Széchenyi Ferentz Ö Excellentziája Ujabb Diplomatóriumában.

XXV.

SÁMBUK Nemzetség.

Frantzia Ország Campania Tartományából kereste fel Magyar Országot. Lásd e' Nemzetségről Keza Krónikája 137-dik oldalát, és a' Bétsi XIV. századi Képes Krónikát Schwandtnernál SS. Rer. Hung. Tom. I. pag. 88. cap. 17.

XXVI.

SIMON Nemzetség.

Többször emlekezvén az Arragoniai Spanyol Simonról, e' Nemzetség Felállítójáról, elég legyen Keza Krónikája 128-dik oldalára, és a' Bétsi XIV. századi Képes Krónikára utasítani Schwandtnernál SS. Rer. Hung. Tom. I. pag. 90. cap. 21. Olvastam két Óklevelét e' Nemzetségnek Fejérvári Háróly Gyűjteményében Tom. II. Nro 127. Tom. III. Nro 211.

XXVII.

THOMOY Nemzetség.

Béla Király Névtelen Jegyzőjének LVII. Fejezetében mondatik: „Thomizoba, pater Urcund, a quo descendit *GENUS THOMOY.*“ — Taksony Vezér alatt jött e *Bissenus* vezértől eredett *Thomizoba* Magyar Országba. Említés vagyok a' THOMOY Nemzetségről némelly 1292-diki Óklevélben Schmithnél Episc Agr. edit. in 4. pag. 206, 's azt is hitelesen tudom, hogy a' Fő Méltóságú Zichy Familia Palotai Levél tárában is találatik róla Óklevél.

XXVIII.

TYBOLD Nemzetség.

E' nevet viselő Vitéz Gésa Vezér alatt jött hozzánk, és eredetet adott a' GRAUN és BOBOCHA *Nemzetségnek*, vagy inkább *Agoknak*. Olvastam ugyan is Fő Mélt. Sárvári Felső Vidéki Gróf Széchényi Ferentz Ö

Excellentiája Ujabb Diplomatóriumában Kun László Királynak 1275-diki Óklevelét, mellyben még mondatik: „Alexander de *Genere TYBOLD.*“ E' Nemzetség eredetéről olvasd Keza Krónikája 135-dik oldalát, és a' Bétsi XIV. századi Képes Krónikát Schwandtner-nál SS. Rer. Hung. Tom. I. pag. 89. cap. 20.

XXIX.

WRS Nemzetség.

Lásd nyomát e' hihetőképén Kun Nemzetségnek némelly 1397-diki Óklevélben a' szorgalmas Horváth Munkájában De Cumanis pag. 164.

XXX.

URSWR Nemzetség.

Hihetőképén azon VRSWR Kun Vitéztől származik, kiről Béla Király Névtelen Jegyzője a' VIII. és X. Fejezetben Árpád Fő Vezér alatt beszél. A' Tudós Kovachich látott e' Nemzetségről 1292-diki Óklevelét.

26.

A' miket eddig a' Magyar Országai Hazabéli és Jövevény Nemzetségekről **KÜLÖNÖSEN** előadtam, azok tsak **TÖREDÉKEK** a' Magyar Országai egyes Nemzetségeknek Történeteikből, de még is olyan **TÖREDÉKEK**, mellyek nevelik *nagy mértékben* a' Hazai *Történetíróknak* **HITELESSÉGEKET**, és a' Magyar Nemzetnek százados szokását a' *Nemzeti Osztályokra* nézve *bizonyossá* tészik.

Mi lehetne e' gyenge *Kezdetből*, ha fel ébrednének régi álmokból a' Nemzetségeknék most is fenlevő Maradékaik!! Én ugyan nem kételkedem, hogy a' Nemzetségekből még IGEN SOK *Agok* virágoznak, és így *Életekkel* megtzáfolják azon *tsevegő* Írókat, kik a' MOSTANI NEMESSÉGNEK általában *idegen, szolgai*, vagy *paraszt* EREDETET tulajdonítanak, mint ha a' *nagy számu* Magyar Nemzetségek, kik ezen Országot ditsőséggel meghódították, mind ki veszték volna. E' Töredékekhez idővel még magam sokat adhatok, mert némelly előttem szabadon nyílvá álló Kutföket más féle igyekezeteim 's egyes erőm miatt mostanig nem is használhattam. Mellesleg fordítottam tsak a' Különös Nemzetségekre figyelmemet, 's még néhány nap előtt magam sem véltem volna, hogy Jegyzeteim illy korán napfényt lássanak. Egyedül a' DIVÉK Nemzetségnek uj fényes FELMAGASZTALTATÁSA szegette meg fel tett szándékomat, 's a' mély tisztelet, mellyel a' Haza ELSŐ ÉRSEKE eránt már előbb viseltettem, hitette el velem, hogy nem árt néha TÖREDÉKEK által is figyelmet gerjeszteni az Előrelátó Hazafiak között. Azonban, a' mit itt közöltem, azt egyenesen a' Magyar Nemzet JÓTEVŐ és FELSÉGES Nagy Lelkü NÁDORISPÁNYÁNAK, ki Cornides Kézíratainak Másokat nagy pénzen a' Magyar Nemzeti Museum számára meg szerezte, a' NAGY SZÉCHÉNYI FERENTZ GRÓF századokra kinéző Atyai gondoskodásának, ki Ujabb Diplomatariuma által a' Magyar Nemzetnek *Uj Bintset* ajándékozott, végre a' sokféle érdemü JANKOVICH MIKLÓS erántam viseltető Barátságának, melly a' legfontosabb

Kéziratokat is hosszabb időre szálásomra engedte, köszönhetik a' Magyar Nemzetségeknek érdemes Ágaik. Illyen SÉGEDELMEK mellett előbbre nem mennem, henyeség, és botsáthatatlan gondatlanság volt volna részemről. Későbbben egész LEVÉL GYŪJTEMÉNYT akarok kiadni mindegyik Nemzetségről, ha egyebektől is ápoltatni fog szándékom. E' végett tehát itt nyilván mindenkit részvételre megkérek, és egy uttal, hogy a' dolog fontosságát neveljem, Értekezésem Harmadik Szakaszára által megyek.

III. S Z A K A S Z.

A' MAGYAR NEMZETSÉGERNEK J U S A I H R Ó L.

27.

Minő Jusaik voltak a' Magyar Nemzetségeknek? azt nem nehéz a' Törvényekből és Óklevelekből meghatározni. Mindazonáltal, mivel *Fő Jusaik* az *Örökségi Jusokon* épülnek, magát az *Örökség* természetét kell előbb, ha bár röviden is, kifejteni, mintsem az egyes Jusokat előadni lehessen. Hogy Örökséget mind a' Hazabéli, mind a' Jövevény Nemzetségek valóban bírtak, kitetszik tsak azokból is, a' miket felebb (11. — 16. §.) már a' Történetírókból és Óklevelekből mondtam, de nem árt még néhány példát hallani. A' Bétsi XIV. századi Képes Krónikában olvastatik: „Retradit autem Dominus Hungaris Pannoniam in HAEREDITATEM “ 56.) Másutt

56.) Schwandtneri Script. Her. Hung. Tom. I. pag. 85. cap. 5.

Hunt Pázmán híres Jövevény Vitézekről: „Quos quidem Comites, tam Dux Geycha, quam filius suus, *latis*, et *amplis* HAEREDITATIBUS, pro ipsorum servitiis ditavere, prout apparet nunc manifeste.“ 57.) Ismét más helyen a' Guth Keled Jövevény Nemzet-ségről: „Pauperes enim sunt HAEREDITATIBUS, sed probi et valentes sunt in patria memorata.“ 58.) A' Hermán Nemzetségről: „*Liberi* Homines sunt de Nuremberg, HAEREDITATIBUS Pauperes.“ 59.) Előjö az *Örökség* szó, mint *Jószág Neme*, magokban a' Hazai Törvényekben is. Szent István Törvényében mondatik: „Itaque (Res Dominicae) sub defensione Regis sint, et sicuti SUAE PROPRIAE HAEREDITATI, magisque advertat.“ 60.) Volt tehát *Öröksége* magának a' Magyar Fejedelemnek is. Kálmán Király Törvényét a' *Vett Örökségről* már másutt kitétam. Még III. András Királyunk is így szól 1291-diki Törvényében: „Item concessimus, quod, si quis NOBILIUM . . . sine haerede decesserit, Possessiones sic decedentis HAEREDITARIAE *emittitiae*, et etiam *acquistae*, nulla tenus debeant *confiscari*, sed idem *Decedens* PROPINQVIS suis, aut alicui PROPINQVORUM, seu UXORI, vel etiam EC-CLESIAE pro *remedio animae suae* legare in MORTE et conferre in VITA, *cuicunque voluerit*, LIBERAM habeat FACULTATEM.“

57.) Schwandtneri SS. Rer. Hung. Tom. I. pag. 87. cap. 15.

58.) Schwandtneri SS. Rer. Hung. Tom. I. pag. 88. cap. 16.

59.) Ibidem pag. 89. cap. 16.

60.) Libro II. Cap. 1.

61.) Evvel egybe hasonlítva világosabb értelme vagyon IV. Béla Király 1267-diki íme Törvényének: „Si aliquis ex NOBILIBUS, non habens Haerodem, in exercitu mortuus fuerit, *Possessiones* istius (Haereditariae?), quocunque modo *acquisitae* ad *manus Regias* non devolvantur, sed COGNATIS vel GENERATIONI suae remaneant. *Emititiae* vero, cuicunque in *vita* sua conferre voluerint, relinquantur.“ 62.)

28.

Ennyi példa után méltó volna megfejteni, mi volt az *Örökség* Magyar Országban, ha már magok a Fejedelmek az *Örökségről* világos magyarázatot nem adtak volna. II. András 1211-diki *Óklevelében* mondja: „Inter eos, qui suorum meritorum obtentu *Dona* nostrae largitatis alescunt, illorum utique servitiis et volumus et debemus PLENIORI MUNIFICENTIA respondere, qui cum sint HOSPITES, et in nullo nobis teneantur obnoxii, relicto naturali solo et HAEREDITATIBUS PROPRIIS sponte se nostrae subdiderunt ditioni. Attendentes igitur servitia *Lenguen*, qui nobis et dilecto Cognato nostro Bertoldo Colocensi Electo multa exhibuit ac fidelia, ad preces ipsius cognati nostri PONDERA et LIBEROS DENARIOS *quinquaginta Mansionum* Hospitum in villa *Scento* existentium, eidem *Lendeguero* et HAEREDITIBUS suis in *perpetuum* contulimus, LIBE-

61.) Jos. Kovachich Sylloge Decretorum etc. Tom. I. Pesthini 1818. pag. 23. — 24.

62.) Kovachich Sylloge Tom. I. pag. 14.

RAM ei concedentes FACULTATEM servitium praedictarum Mansionum, quod Fisco actenus pertinebat † DANDI et VENDENDI, sive in DECESSU, CUICUNQUE SIBI PLACUERIT, RELINQUENDI.“ (63.) Itt II. András Király az *elhagyatott Örökségért Magyar Országban örökös Jövedelmet* adott, 's megengedi, hogy a' Kegyelem nyerő *szabad hatalmában* áljon azt tenni a' Jövedelemmel *éltében és halála után*, a' mit maga akar. Így magyarázta *Deodatus* Jövevény híres Vitéz ÖRÖKÖS JUSÁT, mint a' 12. §. ban láttuk, IV. Béla Király is az 1263-diki Oklevélben; Így magyarazzák az ÖRÖKSÉGEKET IV. Béla és III. András Királyoknak imént kiíratott TÖRVÉNYEIK. Nem olyan *Osztályból* vagy *Királyi Ajándékból* eredett *Jószágot* vagy *Jövedelmet* tettek-e tehát az ÖRÖKSÉGEK, mellyek *teljes hatalommal*, 's *egész Vagyonmi* (Proprietas, DOMINIUM) *Jussal* valakizhez tartoztak? Igaz hát az, a' mit SZENT ISTVÁN Törvényében találunk: „Decrevimus Regali Nostra Potentia, ut UNUSQUISQUE habeat FACULTATEM Sua DIVIDENDI UXORI, FILIIS, FILIABUSQUE, atque PARENTIBUS, sive ECCLESIAE, nec post ejus obitum quis hoc DESTRUERE audeat.“ (64.)

5.) A' Batsi Háptalannak 1584-diki hiteles Másából Fő Mélt. Sárvári Felső Vidéki Gróf Szechenyi ö Excellentiája Ujabb Diplomáriumában.

64.) Libro II. Cap 5. Ezért mondja IV. Béla 1259-diki Oklevelében, midőn Therne földet Ádámnak *Jure Haereditario* ajándékozta: „Quicumque vero praefatum Adam . . . molestare praesumerit, *Indignationem Regium*, et SENTENTIAM S. Re-

Ki állíthatja ezek után **SZENT ISTVÁN** ditső nagy Fejedelmünkről, hogy ez a' **FEU-DALE SYSTEMÁT** egész kiterjedésben Magyar Országba a' *Nemesség Jóságaira* nézve béhozta? Ki vitathatja, hogy a' Magyar Országi *Nemzetségeknék*, akár a' Hazabélieket, akár a' Jövevényeket vegyük, nem volt **VAGYOMOK** (Proprietások), hanem csak **ARENDÁJOK** (Feudumok)? Ki tagadhatja, hogy a' *Magyar Örökségek* nem voltak **ALLODIUMOK**? A' **SALICA** Törvény **LXII.** Titulusában rendeltetik az **ALLODIUMOKRÓL**: „*Si quis mortuus fuerit, et filios non dimiserit, si Pater aut Mater superstites fuerint, in ipsam HAEREDITATEM succedant. Si pater et mater non superfuerint, et fratrem aut sororem dimiserit, in HAEREDITATEM ipsi succedant. Si isti non fuerint, tunc soror matris in HAEREDITATEM succedat. Si vero soror matris non fuerit, sic soror patris in HAEREDITATEM succedat. Et postea sic de illis GENERATIONIBUS, quicumque proximior fuerit, ipsi in HAEREDITATE succedant, qui ex Paterno GENERE veniunt. De Terra vero SALICA in MULIEREM nulla Portio HAEREDITATIS transit, sed hoc VIRILIS SEXUS acquirit, hoc est FILII in ipsa HAEREDITATE succedunt. Sed ubi inter Nepotes vel Pronepotes post longum tempus de ALODE Terrae contentio suscitatur, non per STIRPES sed per*

gis STEPHANI se noverint, et *Fili ejus, incuraturos.*“ Wagner Dipl. Sáros. pag. 284.

CAPITA dividantur. “ 65.) Nem *ilyen*, vagy *mégnagyobb* volt-e a Magyar Nemzetségeknek **JUSOR** Jóságaiokról, ha még *Leányoknak*, és *Halt Iezekre* (Ecclesiis) is adhatták azokat **SZENT ISTVÁN világos Törvénye** szerént?

30.

Folytassuk azonban még odább e fontos tárgyat, és halljuk a Tudós **CANCIANI** Olasz **SERVITA** Atyát, ki **ÖT DARABBAN** minden **EURÓPAI RÉGI TÖRVÉNYEKET** ki adott, imígy szólani: „Primo autem notandum, temporibus veterum Regum Francorum duas **BONORUM species** fuisse, **PROPRIA** nempe et **FISCALIA**. Bona **FISCALIA** erant, quae a **REGE** vel **PRINCIPIBUS** aut etiam ab **ECCLESIIS** *cuidam* certis sub **CONDITIONIBUS** ad **VITAM** dabantur; ex quibus *postea* **FEUDA** enata. **PROPRIA** iterum distinguebantur in **ALLODIUM**, seu *Proprium* **HAEREDITATE** acceptum, et quae ex **COMPARATU** seu **CONQUISITU** provenerant, quibus adnumerabantur **MANCIPIA** et **PRAESIDIUM**, sive Pecunia, Vestes, et Utensilia Domus. Quae autem ex *Comparatu*, enata erant, cum ad *Haeredem* pervenissent, etiam ad *Allodium* referebantur . . . **ALLODIUM** autem Latine in Lege Nostra (Salica) **HAEREDITATEM** vocari clarum est. “ 66.) Beszéli alább, hogy számos példait, mellyekkel

65.) Pauli Canciani Barbarorum Leges Antiquae cum Notis et Glossariis. Venetiis 1785. fol. Vol. II. pag. 104 — 106.

66.) Vol. II. Op. c. pag. 104.

bizonyít, kine írjam, hogy ezen HAEREDITÁSOK a' Ripuaria Törvény LVI. Titulusában HAEREDITAS AVIATICA (*Avitica*) nevet viselnek, más helyeken pedig PRAEDIUMOKNAK hivatnak. Felhozza utóbb az egyik régi *Magyardzónak* ime szovait: „ALLODIUM dicitur HAEREDITAS, quam VENDERERE vel DONARE possum, ut mea PROPRIA.“ Említi a' Bajoarius Törvénynek ime rendelését: „Ut nullus Bajoarius ALLODEM aut *Vitam* sine Capitali Crimine perdat, id est: si aut in NECEM DUCIS *consiliatus fuerit*, aut *inimicos in Provinciam invitaverit*, aut *Civitatem capere ab extraneis machinaverit*, et exinde probatus inventus fuerit, tunc in Ducis sit potestate *vita* ipsius, et omnes *res eius*, et *patrimonium*. „Vége így zárja hé okoshodásait: „Nos ex his concludimus ALLODIUM secundum VETERUM sententiam esse: Possessionem, sive PRAEDIUM proprium, a Parentibus per HAEREDITATEM acceptum, ab omni SERVITIO *Liberum*, nulliusque *Juri obnoxium*, quod ad Haeredes *libere et sine contradictione Principis transit*.“ 67.)

51.

Alkalmaztassuk már e' tiszteletre méltó *Szerzetes Atya* állításaihoz, minthogy épen ezeket találjuk a' Magyar Országgi Régiségekben is, *Örökségeinket*. Érteni fogjuk ezen-túl SZENT ISTVÁN *Törvényét*: „Consensimus igitur petitioni totius Senatus, ut unus-

67.) Oper. cit. Vol. II. pag. 104.

quisque *dominetur* PROPRIORUM, similiter et DONORUM REGIS, dum vivit: *excepto* quod ad EPISCOPATUM pertinet, et COMITATUM. Ac post eius vitam *Filii* SIMILI DOMINIO succedant. *Nec pro ullius causa Reatus* detrimentum BONORUM patiatur quis, nisi *consiliatus mortem Regis*, aut *traditionem Regni* fecerit, vel *in aliam fugerit Provinciam*. Tunc vero BONA illius in REGIAM veniant POTESTATEM, ipse vero subiaceat *Sententiae, filiis innocentibus remanentibus*. „67.) Érteni fogjuk, ha a' FISCÁLIS JÓSZÁGOKRA vissza emlekezünk, SZENT ISTVÁN másik *Törvényét*: „Volumus quidem, ut sicut ceteris FACULTATEM dedimus DOMINANDI *Suarum Rerum*, ita etiam *Res, Milites, Servi*, et *quidquid* ad nostram REGALEM DIGNITATEM pertinet, permanere debet IMMOBILE, et a nemine quid inde rapiatur, aut subtrahatur, nec quisquam *in his praedictis* sibi FAVOREM (*Consensum Regium*) acquirere audeat.“ 69.) Érteni fogjuk IV. Béla Király 1239-diki Óklevelet: „Invenimus terram quamdam nomine N, in Comitatu de Komarun existentem, ad *Castrenses* de Zulgageur, et ad *Castrenses* praedicti *Castri* de Komarun *communiter pertinentem*, a Curiali Comite Archiepiscopi *possessam*, quam Judices Nostri ad REVOCANDA JURA CASTRORUM (S. Stephani II. 6. 35.) constituti, *Castris* restituerunt antedictis.“ 70.)

68.) Libro II. Cap. 35.

69.) Libro II. Cap. 6.

70.) Pray Hist. Regum Hung. I. 253.

Nem találunk *Feudale Systemát* ezen-
túl a' *Nemzetségekre* nézve IV. Béla 1237-di-
ki Óklevelében is, midőn ezeket olvassuk:
„Cum nos dispositione divina, regni regimi-
ne ad nos devoluto, *superfluas et inutiles*
quorundam Antecessorum nostrorum *Donatio-
nes* de COMMUNI BARONUM NOSTRO-
RUM ac TOTIUS REGNI CONSILIO (Tör-
vényes vala e' Tanács Szent István Törvényé-
nek 6. és 35. Fejezete szerént) decrevissemus
REVOCANDAS.” 71). Értetni fogjuk IV. Bé-
la Király 1251-diki Óklevelét, mellyben mon-
datik: „Nos igitur, dum voluntate Patris no-
stri, et MATURO PRINCIPUM Terrae No-
strae CONSILIO *inutiles et superfluas* DONA-
TIONES, quae FALSO nomine PERPETUI-
TATES nuncupantur, destrueremus.” 72) Érté-
ni fogjuk, mit jelent mindegyik régi Ókle-
velében, ha benne vagyon, e' Clausula:” JU-
RE PERPETUO et IRREVOCABILI.” De
értetni fogjuk azt is, hogy I. Mátyás Kirá-
lyunk nem érthette a' *Magyar Nemzetségi*
Jusokat, midőn fessegetődve ezeket mondot-
ta 1486-diki Óklevelében: „Cum Andrea re-
bus humanis exempto, eodemque Domino Be-
la Rege coronam Regni per successionem hae-
reditariam divina dispositione adipiscente,
idem OMNES PERPETUITATES per *totum*
Regnum suum VALIDA MANU coepisset re-
vocare, tamquam per quas CORONAE SUAE

71) Pray Hist. Reg. I. 236.

72) Pray Comment. Hist. de veteri Reginae coronandi
More. 1792. pag. 13.

extiterat non modicum DEROGAMEN." 73)
 A' Vár Jóságokat szedték vissza a' BÁRÓK-
 NAK tanácsokból Királyaink, nem az Örök-
 ségeket, vagy is Perpetuitásokat, és nem
 fegyveres kézzel szedték vissza, hanem az Or-
 szág Gyűlése végzéséből. Még 1328-dikban
 is, midőn Robert Károly Szepes Vármegye Jó-
 szágait vissza szedette, és a' Megyebéli Ne-
 mességtől „*quali titulo* ipsas POSSESSIO-
 NES habeant et *possideant*” megkérdezte,
 mihelyest az ÖRÖKSÉG megmutattatott, e'
 leve a' Királyi Tiszt itélete: „Unde nos ex relati-
 one supradictorum Juratorum et Nobilium cer-
 tificati, praescriptas Possessiones scientes et in-
 telligentes ipsorum fore HAEREDITARIAS,
 et a tempore, cujus memoria in contrarium
 non exstat, per Progenitores eorundem habi-
 tas et possessas, EASDEM REMISIMUS et
 RESIGNAVIMUS *pacifice* POSSIDENDAS et
 TENENDAS,” 74) Számos ilyen eseteket ad-
 hatnék elő, ha kívántatnék. Miképpen lettek
 a' VÁRJÓSZÁGOK utóbb világos TÖRVÉ-
 NYEK által *mint egy* ÖRÖKSÉGEKKÉ, az
 már nem a' *Nemzetségi Jusok* közé tartozik.

33.

Megmagyarázván e' képen az Örökség
 TERMÉSZETÉT a' Magyar Országi Nem-
 zetségekre nézve, kételkedés nélkül állítha-
 tom, hogy a' Magyar Nemzetségeknek ELSŐ
 és FŐ JUSOK volt a' valóságos VAGYOM
 vagy is URASÁG (Dominium, Proprietas)

73) Pray Comment. Hist. cit. pag. 13.

74) Wagner Analecta Scepusii. Viennae 1774. Pars I.
 pag. 126.

Jószágaikban. Innend URAKNAK (Domini) nevezettek, és Jószágaik URADALMAK (Dominia) voltak. Nem tsudálkozunk tehát jövedőben, ha olvassuk p. o. a' DÍVÉK Nemzetség Óklevelleiben, hogy *Falkman* és *fiozma*, a' DÍVÉK Nemzetség Tagai, magoknak „DOMINUS de Terra BASSÁN” tizmet adtak. 75) Hivattak VAGYOMOS Neméseknek (NOBILES PROPRIETARII) hogy a' BIRTOKOS Nemésektől (NOBILES POSSESSIONATI) megkülönböztessenek. Midőn későbben a' BIRTOKOS Nemések nem annyira SERVIENTES REGIS, mint NOBILES névvel élni kezdetek, a' Vagyomosok FŐ NEMES (PRAENOBILIS, vagy POTENS, POTIOR NOBILIS) nevet kaptak még a' Törvényekben is. Közönségesen a' régiebb időkben az *Urak* egyszer'smind a' NAGYOK (MAGNI) vagy NAGYOBBAK (MAJORES) közé tartoztak, 's azért NAGY URAKNAK (MAGNATES) tekintettek. 76) Szokás volt *Örökségeiket* a' Római *Patriciusoknak* példájok után PRAEDIUMOKNAK is váltva hívni, melly nevet Szent István és Szent László Királyok *némelly Egyházi Jószágokról* is használnak Óklevelleikben, 's melly név az Arany Bullában igazi értelmében többször megjelenik, az 1291-diki 8. tikkelytől pedig a' *Királyi Örökségnek* is tulajdonítatik. A' Vagyomos Nemések a' XIII-dik századi Óklevelleiben gyakran PRIMI, PURI, VERI, NATURALES és AUREA

75) Lásd a' Fels. Curia Levél Tárában az 5590. és 350. számú Perekben találtató Genealogia Táblákokot.

76) Decr. S. Steph. II. 7. 33. — Dipl. 1001. — Dipl. 1037. Ezekhen olvastatik: „Nec aliquis *potens* homo, sive *magnus*, sive *paruus*.” 's a' t.

**LIBERTATE GAUDENTES NOBILESEK-
NEK** íratnak. Hát a' **HAEREDITARIUS** vagy **PERPETUUS** títim kiket jelenthetett Másokat, mint az *Örökséggel* bírókat? Hivattak **JOBB ÁG** vagy **JOBB-ÁGI**-aknak (*Melioris Familiae*) is, noha az is igaz, hogy e' név már Szent László Veszprémi Óklevelében a' tehetősebb *Libertinusoknak* is tulajdonították.

34.

A' mint a' *Vagyom* vagy *Osztályból*, vagy *Királyi Ajándékból* nyerte, a' mondattak szerint, eredetét, ugy majd *Osztály* alá kellett mennie, majd az Ajándék nyerő *szabad rendelkezésétől* függött, mi történjék ennek kihalásával vele. Az *Osztályos Jóságokban* meg volt a' *Vagyomos* keze köttetve, ha tsak az *Osztályos Atyafiak* kezeit fel nem oldozták. E' *Jovakban* tudniillik a' *Vagyom* az *Egész Nemzetség*, nem pedig *Egyes Tag*, mellett volt. Számtalan adás, ajándékozás esetekben olvashatni az *Óklevelekben* „*adstantibus congenerationalibus*” vagy „*cum consensu congenerationalium*” Ha ezek ne talán elmellőztettek, *Jusok* volt az *Örökséget* és *Ösi Jóságot* más *Idegentől* vissza szerezni. Hogy pedig ilyen esetben is az *elidegenítő* képtelen teher alá ne vethesse az *Örökséget*, *Örökös* és *Zálogos Betsü* volt meghatározva, mellyen felül menni nem lehetett az *elidegenítőnek* és nem *osztályos által* vevőnek. Az olyan *Jóság*, mellyet *osztályos Atyafi* *osztályos Atyafitól* vett a' *Köz Nemzetségi Örökségből*, *Vett Örökségnek* (*Haereditas Emptitia*) neveztetett. Azonban a' nem *osztályos*, hanem még is *Nemzetségi Örökséggel* bíró *Idegentől* is vé-

tethetett az ilyen Vett Örökség. A' Vett Örökség, Vétel által, Örökségi tulajdonát el nem vesztette. Különbözött az ilyen Vett Örökségtől a' *Pusztá Szerzemény* (Acquisitio) melly a' szerzett Jóság nyérése módára, és természetére nézve sokféle tulajdonu lehetett. Az Ajándékba nyert Vagyomot a' Szerző Szent István Törvénye szerint annak hagyhatta, a' kinek akarta; hagyhatta *Leányainak* vagy *Templomoknak* is. Azt tehát állítani hogy a' legrégebb időkben a' Magyar Országi Örökségek általában Leány Ágot nem illettek, a' Szent Király Törvényénél fogva nem lehet, noha másfelől kérdést sem szenved a' fenlevő számtalan Óklevelek szerint, hogy az Osztályos Örökségek egyedül a' Férfiakat illették. Ezek lehettek Magyar Országban a' SALICA Jóságok. Ha egy némelly Örökség egyedül *csak* a' Nemzetség Férfi Tagai között osztatott fel állandóan hosszabb időig, jele, hogy az Örökség osztályból eredett, vagy, ha Ajándékon épült is, azt az első Szerző Leányokra nem hagyta. Olyan esetben, midőn a Szerző magtalanul kihalt, és rendelést nem tett, törvényeink szerint még a' Vett Örökség és egyéb Szerzemény is, ha *csak* a' Szerzemény *természete* nem akadályozta, az Atyafiakra szállott az Örökségekkel, minthogy különösen az Örökségek *csak* azon esetekben tértek vissza a' Királyhoz, mellyeket Szent István Törvénye II. Könyvének 35-dik tikkelye név szerint megnevez. Így folyt a' dolog akkor is, mikor akár melly LINEA a' Nemzetség közül magbaszakadott, ha a' Linea utolsó Taga különös Rendelést *Szerzeményeiről* éltében nem tett.

77.) Igen nagyok voltak tehát a' Nemzetségeknek Successionalis Jusaik.

35.

Vagynak mindazonáltal példák, hogy a' *Szerzeményekben* való *Successiót*, vagy az ezekről tett *szabad rendelést* a' Magyar Fejedelmek kérdésbe hozták, de az Örökségekben és Vett Örökségekben soha Just nem kerestek. Ugyan azon IV. Béla Magyar Király, ki 1267-diki Törvényének 9. tikkelyében a' Szerzeményeket szabad *successio*, vagy *rendelés*, alá bocsátotta, és a' ki előtt az Arany Bulla 4-dik tikkelye esméretlen nem lehetett, így beszél valamivel előbb a' Mélt. Gróf Forgács Ágot illető némelly 1235-diki (inkább 1236-diki) Arany Petsétes Oklevelében: „*Memorata siquidem possessio, decedente Turda, filio Mortun, absque haerede, ad nostras manus, secundum approbatam Regni nostri consuetudinem fuerat devoluta, cum non esset HAEREDITARIA ipsi, sed a felicis memoriae Bela Rege Avo Nostro per antecessores ipsius Turdae Seud videlicet et Martinum ACQUISITA. — Terras autem HAEREDITARIÁS ipsius, pariter cum Libertinis et aliis attinentiis, COGNATIS suis duximus relinquendas. Nec hoc volumus silentio praeterire: Quod Magister Domus Hospitalis S. Regis de Strigonio antedictum Dionisium super possessione supradicta coram Nobis et Baronibus nostris in Causam trahere attentaverit, allegans contra ipsum, quod memoratus Turda possessionem praescriptam, et quasdam*

alias, Domui Hospitali contulisset. *Verum quia collatio praedicta praeter nostram conscientiam et consensum juxta obtentam Regni nostri Consuetudinem fieri non poterat, nec debebat, et requisitio a nobis facta non fuit*, memoratus Magister se deficere in causa cognoscens, cum praefato nostro fideli Dionisio composuit in hunc modum, quod totiens dicta possessio ipsi Dionisio, prout de jure debuit, perpetuo remaneret; alia vero possessio ejusdem Turdae, nomine Chyphar, cum sex villis ad ipsam pertinentibus Hospitali cederet antedicto. Quam utique conventionem tum pro bono pacis, tum amore Domus Hospitalis, quam dilectione speciali amplectimur, duximus admittendam, super possessione Dionisio collata perpetuum ipsi Magistro et suis successoribus silentium de Baronum nostrorum consilio sententialiter imponentes.“ 78.) Tsak ezen Ökle-vél is világos tanuja annak, hogy a' *Jus Haereditarium* és *Jus Successorium* nem egyet jelentett, mivel III. Bélától IV. Béla Királyig a' kérdés alatt forgó *Jószág* bizonyosan *successio alá ment*, és még sem volt *Örökség*.

36.

Természetes következése volt az is a' *Vagyomnak*, hogy azt a' *JUS REGIUM*, *NOVA DONATIO*, és *CONSENSUS REGIUS*, mellyek a' *Vár Jószágai* körül elkerülhetetlenek valának, soha egyenesen nem érdekelhette. Ha a' *Vagyom Osztályos Jószág* volt

78.) A' hiteles Levél a' Fő Mélt. Gróf Forgáts Ág Levéltárában vagyon.

eredetére nézve, úgy róla Királyi Just, vagy Uj Ajándékot képzelni sem lehet; Királyi E-gyezés pedig nem kívántathatott ott, hol még *halt kezekre is szabadon* mehetett az örök-ség. Ha az Örökség *Királyi Ajándékból* ere-dett, Szent Istvánnak felebb kiíratott törvé-nye szerint olyan volt, mint az Osztyalos Örökség. Találni ugyan nyomokat, hogy Deodat, és Rádo Nádor Ispán, az tudniillik Szent István Király alatt, ez pedig I. András alatt *Királyi helybenhagyást* kértek, de ezt, ha áll Szent István Törvénye, a' minthogy bizo-nyosan jól áll a' Törvény Könyvben, nem *kötelességből*, hanem a' Fejedelem eránt vi-seltető *Tiszteletből és nagyobb Bátorság oká-ért* tették, mert a' Katonás Világban igen hasznos volt, ha valamelly Szent Egyházi Jóságot magok a' Fejedelmek is *pártfogások és oltalmok* alá vettek. Más az, hogy akkor, ha az Örökségen kívül *más tulajdonu Jó-szágot* ajándékoztak a' Templomoknak, e-zekre nézve Királyi *Helybenhagyást* kérni ugy is tartoztak, mivel csak az Örökség adott Vagyomot, következésképen szabad rendelés-re Just. És nem kértek-e sokszor magok a' Fejedelmek is *Fundatioikra*, noha ez köte-lesség reájok nézve nem volt, a' Római Pá-páktól *Helybenhagyást*? Még Nagy Lajos Törvénye, mellyben a' *nem gondolkodók A-MORTISÁTIÓT* találnak, sem szorította szü-kebb határok közé az Örökségről való szabad rendelést tsekély véleményem szerint, mivel e' Törvény egyedül a' Vár Jóságokból táma-dott *Birtokot* (POSSESSIO NUDA) nem hagyta egyenlő hatalomra emelkedni a' régi Örökségekkel. 79.) Ezekről mondja az Arany

79.) Gloriosus Rex et Apóstolus noster Beatus Ste-

Bulla 17-dik tikkelye: „*Possessionibus etiam quas quis justo servitio obtinuerit, aliquo tempore non priventur*“ Láttunk úgy-e számos eseteket, mellyekben ezek mind az Arany Bulla előtt, mind után, el szedettek a' Birtokosoktól? Ezeket akarta az Arany Bulla 4-dik tikkelye, mellyről Nagy Lajos Törvénye szól, *egyenlőkké* tenni a' *szabad rendelésre* nézve némelly tekintetben az Örökségekkel.

37.

Annál bizonyosabbak ezek, mivel a' Magyar Országi Örökségek nem tsak teljes hatalommal, hanem a' legnagyobb hatalommal öszve kaptosoltatva voltak. Tudva levő dolog, hogy Rómában a' Fő Nemesek *Atyáknak* (Patres), a' szolgákra nézve *Pártfogóknak* (Patroni) hívtak, és *Praediumaikat* különös Jussal, melly JUS PATRONATUS-nak neveztetett, bírták. Épen ilyen Jusokat találok én a' leg régiebb időkből a' Magyar örökösökre nézve. Szent István Király Okta-

phanus, inclutus quoque, et pius Rex S. Ladislaus, multi deinde Divi, Serenissimique Reges Hungariae, eorum scilicet successores, plurimus Terras (quas nunc POSSESSIONES vocamus) a *Castris Regalibus*, ad quae, veluti Jurisdictionem sacrae Coronae Regni hujus spectabant, sequestrantes, tum Monasteriis et Ecclesiis in perpetuam Eleemosynam, tum vero *Servientibus* ipsorum, quos jam *Nobiles* appellamus, exigentibus eorundem servitiis in *perpetuam Haereditatem contulerunt.*“ Verbötzi I. 84. §. 1. Mi úgy-e, a' mondattak szerént, nem tsak *Serviensekből* lett *Nemeseket* esmérünk?

tásában foglaltatik a' Fő Nemességéről: „**Illi Tibi, Fili mi! sint PATRES et FRATRES.**“

80.) Felnem akadtam volna e' helyen, ha a' **JUS PATRONATUS** az Óklevelekben szemembe nem tűnt volna. Rádo Nádor Ispány beszéli 1057-diki Óklevelében: „**Rogavi etiam gratiam Dominorum meorum, gloriosissimi Andreae Regis, et Optimi Ducis Adalberti, ego Rado Palatinus, ut Monasterium meum S. Demetrii super Zavam fluvium, quod multis bellicis laboribus cum tota Provincia illa Sanctae Coronae rectificavi, et iterum adquisivi, quia illud Monasterium est in Parochia Sancti Petri Quinqueecclesiensis; sicut in Spiritualibus, ita etiam TEMPORALE DOMINIUM, quod ego Rado in illo habeo, quod PATRONATUM vocant, dedi etiam Sancto Petro Quinqueecclesiensi**“

81.) Sokkal később mondatik a' Várodi Regestrum első kiadásának A. levelén: „**Castrenses Dubukai de villa Mochy coadjuvantibus eos Castri Joubagionibus impetierunt Cumpurdinum dicentes, quod ipse esset extorris, et terram eorum vi occupasset. Ille autem dixit dimidiam partem terrae JURE HAEREDITARIO sibi attinere. Quos Demetrius Magister misit Varadinum, ubi praedicti Castrenses cum nominatis Joubagionibus eorum dixerunt Dimidietatem supra dictae terrae praefato Cumpurdino JURE PATRONATUS, sicut ipse astruebat, competere.**“

A' Jus Pa-

80.) Cap. 4. Libro I.

81.) Rdiss. Holler Histor. Episcop. Quinque Eacles. I. 152 — 155.

tronatus Rómában a' **JUS QUIRITARIUM** következése volt, e' pedig, Romulustól nyervén eredetét, a' *leg nagyobb hatalmu* Fő Nemesi Jus volt, mellyel az Atyai hatalom alatt levő Gyermekekre és Szolgákra nézve a' **JUS VITAE et NECIS** is sokáig egybe volt kötötte. Így a' Magyar Nemzet *Romulusa*, Szent István Király, *Jus Quiritariummal* felékesítette a' Magyar Örökségeket, 's igaz, a' mit Törvénye Bévezetésében mond: „**ANTIQUOS et MODERNOS imitantes AUGUSTOS decretali meditatione statuimus GENTI nostrae.**“ Igaz más felől az is, a' mit Verbötzi így ad elő: „**Sciendum . . . quod . . . omnia fere JURA Regni hujus originaliter ex Pontificii et Caesarei Juris fontibus progressum habeant.**“ 82.) Hogy a' Magyar régi Törvény a' Rómain épült, a' Jus Patronatuson kívül, a' *Szolgaság*, a' *Caput*, a' *Status*, a' *Manumissio*, a' *Tutela*, a' *Zsákmány*, 's a' t. régi Magyar Országi Theoriája hirdeti Óklevelainkből. Ki higgye tehát, hogy Nagy Lajos, ki alatt és utána a' Jus Haereditarium Óklevelinkben még sokáig gondosan különböztetett, és a' ki alatt a' Kovachichtól kiadatott Formulák szerint a' Római Törvény Magyar Országban még *használtatott*, e' teljes hatalmu és igen fontos Just meg tsonkította volna?

33.

A' Római Patriciusoknak Szabad Praediumaik rakva voltak mindenféle Liberalis

82.) II. 6.

és Illiberalis szolgákkal. Így rakva voltak hasonló tulajdonu szolgákkal a Magyar Örökségek is, a' minek az lett következése, hogy az Öröksők (Haereditarii) UDVART (Curia) tartottak. Keza írja Krónikája 142-dik oldalán: „Processu autem temporis fide roborata POTIORES Regni vivere volentes otiose, habentesque CAPTIVOS *sine numero*, non dimiserunt eos abire liberos, sed CURIAE suae famulantes ordinarunt ex eisdem, quos patrio nomine UDVORNICOS vocaverunt. Hoc enim *obsequium* licet eo tempore de suis Captivis plures Regni NOBILES habuissent, *Kalomanni diebus*, filii Regis Geysae, exstitit *reprobatum*. Voluit tantummodo hujusmodi servitia de captivis suis *ipse solus* obtinere, et *Praelatos*, quibus largitus erat de Captivis suis. Et ne *Communitas Nobilium* (e' szó alatt Keza az Ország Gyűlést, vagy-is Minden Nemeseknek Gyülekezeteket szokta érteni) reprobationem hujusmodi grave ferret, PALATINO Regni, *qui pro Utilitate Nobilium praeficitur*, Rex suos *Udvornicos* uti dedit.“ A' *Curia* tehát olyan Jóság, mellyhez fényt tevő, és a' szolgálatért földet nyert *Udvári Szolgák* (Servientes Conditionarii) voltak kaptosoltatva. E' Just az Öröksöktől megtagadta ugyan Kálmán Király, de számtalan Öklevelék szerint a' későbbi Királyok ismét vissza adták nekik. Nem volt, ha czekek állanak, minden Nemesi Birtok egyszer'smind Curia is. Hogy az Öröksőknek Jusok volt a' Szolgákat eladni, felszabadítani, vagy magok mellett Szabadosokká és Katonákká tenni, az, ha nem említeném is, önként értethetik. Pél-

által ezeket megvilágosítani szükségesnek nem tartom.

39.

Ki kételkedhetik a' Nemesi Vagyomnak ennyi nagy és fényes Jusai után, hogy az Örökségek Magyar Országban is, mint néhol a' Külföldön, BARONIÁKNAK, a' Vagyomos Nemesek pedig BARONESEKNEK nevezettek? Du Fresne írja Glossáriumában: „*Barones in Regno Arragoniae*, ut Auctor est Vitalis Episcopus Oscensis, iidem sunt, qui *Rici homines* (Vagyomosak), qui scilicet pluralitate *Vasallorum* decorantur, cum quibus in exercitum pergunt, cum a Rege *evocantur*. Quo sensu etiam Franci *Barones* appellant, qui *Vexilla* in praeliis educunt, et cum Vasallis suis praeeruntibus iidem vexillis in praelio pro Rege pugnant. *Barones* interdum accipiuntur pro quibuslibet DOMINIS Rerum immobilium” Midőn Arragóniai Simon II. András Magyar Királytól Örökös Jussal Más Szálast kért (9. §.) nem mondja - e nyilván a' Magyar Fejedelem: „Regi et Regno inter ALIOS BARONES nostros *cum tota successione sua* perpetuo famulari volenti.”? Nem olvastatik - e Keza Krónikája 141-dik oldalán a' Jövevényekről: „Qui SERVIENTES Regibus, vel ceteris Regni DOMINIS, ex ipsis *phenda* acquirendo *Nobilitatem* PROCESSU TEMPORIS sunt adepti”? Voltak hát a' Magyar URAKNAK is számos VASALLUSAIK, nem pedig magok voltak VASALLUSOK. Hogy ezek háborúba *hivattak* is a' Fejede-

lemtől, itt a' Simon Nemzetségről az Ókle-
vél: „SIMONI Comiti cum TOTA GENE-
RATIONE sua. — Stephanus Dei Gratia Junior
Rex Hungariae, Dux Transylvaniae, Dominus
Cumanorum, Fidelibus Simeoni Comiti Salu-
tem et Gratiam. Cum Stephanum Magnum,
nostrum dilectum et fidelem, ad Custodiam
Castri nostri Tubul vocati miserimus, fideli-
tati Tuae mandantes praecipimus, quatenus sta-
tim visis praesentibus cum TOTA GENERA-
TIONE TUA, FILIIS et CONSANQUINEIS
TUIS, vadas una cum Stephano Fidei Nostro
ad custodiam Castri Nostri dicti Tubul, sicut
nobis fidelitatem observasti, et nostram gra-
tiam coram habes. Et si in via Tibi obviaret,
tunc revertaris. Datum in Zebed secunda fe-
ria post Dominicam Invocavit.” (L.S.) 83.)

40.

Ezen Óklevélben *egyedül magát a' Nem-
zetséget* hívja az ifjú Király Fegyver Viselés-
re: kellett hát ennek *Zászlójának* lenni, melly
nélkül nem jártak a' Hadi különös Felekeze-
tek. Most érthetjük már Kun László Király
Óklevelének ime sorait is Szathmár, Szabolts
és Bereg Vármegyékhez: „Fidelitati Vestrae
firmiter praecipiendo mandamus, quatenus
statim, visis praesentibus, una cum Magistris
Stephano et Paulo, filiis Comitum Michaelis,
filii Ubul, armati ad nos accedere debeatis,
et VOS in instanti IUNGATIS.” A' Bolok Si-

83) Ex Autographo inter Analecta Car. Fejérvári Tom.
II. Nro. 127.

mián Nemzettségből eredő KÁLLAI ÁG hajdan is egyik volt e' Vármegyéknek legtehetősebb *Uraik* közül, és még is ime! nem a' *Vármegyékkel* ment a' Táborba, hanem *különösen*, 's azért parantsolá a' Fejedelem, hogy együtt siessenek, magokat *öszvekaptsolva*. Az *Örökösök* voltak tehát Magyar Országban a' *BÁROK*, vagy is *ZÁSZLÓS URAK*, következésképen tudjuk már, kik tartoznak *BANDERIUMOKKAL*, a' nélkül, hogy a' *FEUDALE SYSTEMARA* szorúlnunk kellene. Meg szüntetnek e' tárgyban minden kérdést magok a' Hazai Törvények, mellyek világos szavakkal a' *BANDERIÁLIS KÖTELESSÉGET* bizonyos *Jószágokhoz* kötik. Az 1498-diki 15. tikkely mondja: „Si qui Praelatorum et Virorum Ecclesiasticorum *secularia Jura* possiderent, quae ab antiquo *BANDERIATA* sunt, nunc quoque *ultra ea*, quae ratione Bonorum Ecclesiae suae tenere debent, ratione *illorum BANDERIA* sua habeant.” Az 1500-diki 21. tikkely rendeli: „Universa etiam *BONA* et quaelibet *Jura Possessionaria* quorumcunque *DOMINORUM BANDERIATORUM* apud manus *NOBILIIUM Banderia non habentium*, titulo pignoris existentia et habita, inter *BONA* eorundem *NOBILIIUM* ad sortem *Conservationis GENTIUM* modo praedeclarato computentur.” A' *DOMINUS*, a' *GENS* szavak nem az *Örökös Nemzetsegüket* érdeklík-e ezen Törvényekben? Nem *Jószágokról* van-e itt szó? És minő *Jószágok* haladhatták felül az *Örökségeket*?

Mindazonáltal nem *mindegyik* Örökös vihetett Zászlót a' Sereghez. Meg levén határoztatva, *mennyi Lovas Sereg* tenne egy Zászló Alát, természetesen a' melly Örökösnek *annyi Jóságga* nem volt, hogy belőle e' számot ki állíthatta volna, az *különös Zászlót* nem vihetett. Ugy látszik még is, hogy az ilyenek sem adták *Hadaikat* (Gentes) a' Vármegye Ispánya *Hatonáihoz*, hanem magokat inkább a' Zászlósokhoz kaptsozták. Talán ezekről szól az 1459-diki 52. tikkely: „Sunt NOBILES, qui quodammodo *Statum BARONIAE*, seu alium honestum *ultra ceteros Nobiles* habent.” Láttuk már Keza Krónikájából azt is, hogy az *elszegényedett* Nemesek *Vár Jóságaira* is szorútlak, a' miből továbbá azt megfoghatjuk, miért szüntek meg némelly *Urak* későbben BANDERIALIS URAK lenni, és miért találatnak néhány UJ BANDERIALIS URAK a' későbbi Törvényekben. A' *Vagyom* is, mint minden dolog, *változások* alatt volt minden időben, majd szaporodott, majd fogyott. A' *Bárok*, vagy is Örökösöknek Zászlójok alatt részént magok a' *Nemzetségeknek Tagaik* (Gentes), részént ezeknek *Szabadosaik* (Libertini) szolgáltak, kik a' felebb mondattak szerént szinté a' *Nemzetségekhez* számláltattak. 84) A' *Zászlós Urak* tsak akkor mentek Háboruba, ha *maga a' Fejedelem is el ment*, követke-

84) Non casus, nec fortuita conglobatio turmam aut cuneum facit, sed *familiae et propinquitates* Tacitus Cap. 7. de Germanis.

zéseképén ha *Közönséges Felkelés* volt. Még a' Kun László alatt béköltözött Hunok se tartoztak másképen vitézkedni e' Király 1279-diki Óklevelének sorai szerint: „Praecise expressimus, quod *Domini*, et *Nobiles Comanorum* universi et singuli ad nostrum Exercitum, ad quem nos personaliter accesserimus, venire teneantur, sicuti ceteri *Nobiles Regales Servientes*.” 85) Egyéberánt a' *Banderiumokat* egészen meg esmértetni nem ide tartozik. Elég legyen itt közönségesen mondani, hogy ezek nem annyira **TERHEKET**, mint **ELSŐSÉGET** és **MEGKÜLÖNBÖZTETÉST** okoztak az **URAKNAK**.

42.

Hivatnak az *Örökösök* (Barones) későbbben, hogy a' *Király Báróitól* megkülönböztessenek, *született Báróknak is* (Barones Naturales), mert némelly 1487-diki Óklevellet Mátyás Király alatt először a' „*Barones ex officio in Hungaria*“ azután a' „*Barones Naturales in Hungaria*“ írtak alá. 86.) Pedig az utóbbiakról majd egyenként meg lehet mutatni, hogy *Nemzetségi Ágokból* valók voltak. A' *Bárók* mindenkor részt vehettek, ha vele voltak, a' Fejedelmi *Tanátsában*, az Ország Gyűlésben *megjelenni* tartoztak, és első just tarthattak a' *Fő Méltóságokra* (hajdan *Principatus*, azután későbbben *Regni Baronatus*),

85) Pray Diss. in Ann. Vet. pag. 118.

86.) Mart. Schwartzner *Introductio in Diplomaticam*. pag. 267.

millyenek voltak a' *Vezérség, Nádor Ispánság, Bíróság, Bánság, és Vajdaság*. Pereikben, ha nem hibázok, először a' *Nemzetsegi Bíró* jelenlétében a' *Fihírdetett Gyűlésekben* (Proclamatae Congregationes plurium Comitatum) a' *Nádor Ispány* ítelt, de nem a' *Várban*, hanem a' *Váron* kívül a' szabad mezőn; azután, ha az ítélettel meg nem elégedtek, maga a' *Fejedelem*, vagy e' helyett az *Ország Bírája*. Midőn *Méltóságot viseltek, es a' hadban elestek, Gyermekeik, vagy Testvéreik kiöntött vérekért jutalomra a' Törvény szerént* számot tarthattak. 87.) Közülök üttettek a' **VITÉZEK**, 's ha egyszer magok már **VITÉZEK** voltak, másokat is, főképen *Szabadosaik közül*, **VITÉZNEK** üthettek. Ilyenkor nem tsak **NEMES, NEMZETES**, hanem **VITÉZLŐ** tizmet is nyertek Hazafi Társaiktól. Ők a' **PRAELÁTUSOKKAL fő Jussal** magokat a' **STATUS** Tagainak tarthatták, 's igazi *Fejök (Caput)* volt, minthogy a' *Polgári, vagy inkább Nemesi Szabadságból* legnagyobb mértékben részesültek. A' többi apróbb, vagy hasonló, Jusaikat tsak ezekből is mindenki eltalálhatja.

43.

Figyelmet érdemel még a' *Nemzetsegekről* utoljára az is, hogy *Tagaiknak nem egy, hanem több Neveik* voltak. *Első Nevek* volt a' *Kereszt Név* (Nomen Baptismale), p. o. *János, Isák, Aba, Péter, 's a' t.* A' mit né-

87.) Lásd az Arany Bulla 10-dik tizikkelyét

mellyek a' XI. XII. és XIII. századokban az Atyáinknál keletben volt *Pogány Nevekről* mondanak, az méltó különös vizgálatra és megvilágosításra. *Második* volt az *Atyai Név* (Nomen Patronymicum) p. o. Péterfi, Gyulafi, Abafi 's a' t. Ezek nem tsak *Napkeleten*, hanem *Napnyugaton* is majd mindennütt használtattak. Irja MABILLON, a' Diplomataikai Tudomány Höse: „Ad haec derivata sunt *Cognomenta* a Patre, vel *expresso*, filii nomine, ut Gradulfus *filius Isembardi*, in Chartario Castridunensi, vel *suppresso* in hunc modum, Paulus *Warnefridi*, qui Diaconus et Monachus Cassinensis fuit *regnante Carolo Magno*. Hinc orta sunt Cognomina vernacule desinentia in son, qualia sunt *Williamson*, id est Willelmi filius, *Jacquesson*, Jacobi, *Collesson*, Nicolai, *Pier-son*, Petri, *Jeanson*, Johannis, et his similia. Ex eodem Capite praenobiles familiae apud Anglos censentur, *Fitzjean*, *Fitzgerad*, *Fitzpierre*, *Fitzhaimon*.“ 88.) Irja a Tudós Schier Szerzetes Atya is, hogy a' Tót Népeknél az illyen régi Nevekben *Nank-viz* a' *viz* rész *fi* értelemben áll, és így *Nank-viz* ennyit jelent: *Filius Nanki*. 89.) Az Oroszoknál az *Atyai Nevek* századoktól fogva mostanig állandó szokásban vagynak a' *Paraszt Kunyhóktól* a' *Tsászári Palotáig*. Hogy ne volnának tehát a' Magyar Országi Óklevekben a' *számtalan*, és gyakran egyébba-

88.) De Re Diplomatica Libri VI. Parisiis 1709. in fol. Libro II. Cap. 7. pag. 95.

89.) De Biblioth. Matthiae Corvini edit. II. pag. 96.

ránt a' dolog velőjére nézve *szükségtelen* FILIUS szovak az *Atyai Neveknek Deák fordításai*knál is inkább, minekutána a' boldogult Pray Salamon Király némelly Óklevelének Töredékében, melly IV. Béla Király 1266-diki Másában megmaradott, már DERS-FI Névre talált, én pedig a' XIV. századi Óklevelekben több ilyen Atyai Nevekre találtam? 90.) És vallyon a' XVI. században *támadtak-e* tsak a' Gyulafy, Péterfy, Pálffy 's a' t. Nevek, mikor már *állandó Vezeték Nevek* többnyire a' Jóságoktól költsönöztek?

44.

Harmadik Nevek volt a' *Nemzetségi Név* (Nomen stricto sensu) melly a' Nemzetség nevét a' *De Genere* szó segedelme által éréntette. Hogy az ilyen Névnek 1135-diktől fogva állandó kelete volt Országunkban, itt már ki vonhatja kérdés alá? Igaz, hogy az Íróknak, sőt Bíráknak és Hiteles Helyeknek fedésre méltó gondatlanságok miatt a' Név sokszor ki hagyatott, de lehet-e azért tagadni a' Név keletét? Illyen esetekben a' Jóság és egyéb környülállásokból kell a' Vérség dolgán segítenünk, 's azzal könnyebbíteni a' bajokon, hogy mi is írunk néha ilyen vigyázatlanúl. Midőn a' Levéltárok Óklevelékekkel teljesek valának, egy vagy két Levélen nem épült az Ág boldogsága, mint most, mikor tsak Töredékek maradtak számunkra. *Negyedik Ne-*

90.) Pray Diatriba. Posonii 1777. pag. 66.

vek, vagy inkább különböztető *Jelek* volt a *Hely Neve*, mellyben laktak, Józsgót bírtak, vagy a mellyből eredtek, p. o. Verbőzi, Paksi, Zovárdi, 's a' t. Deákul: de Verbőtz, de Pakos, de Zovard, 's a' t. Ezek igen változtak a Régiéknél. A *Hunt-Páznán* Nemzetségből eredő *Chépánfi Zovárd*, hiteles Levelek szerént, majd „Zovardus de *Verbőtz*“ majd „Zovardus de *Magfalva*“ majd „Zovardus de *Ordo*“ majd „Zovardus de *Endréd*“ majd „Zovardus de *Királ*“ majd „Zovardus de *Almus*“ — Mennyi alkalom a Genealogiai Tévedésre, ha tsak igen vigyázva nem lépünk!!! Az ilyen *Hely Neveket* ma *Praedicátum* névvel hívják, 's büszkén oltalmazzák, pedig ezek, ha tsak az *Oklevél textusa* nem szól mellettek, nem hiteles tanúi a *Birtoknak*. Ugyan az 1335-dik esztendő felé élt „Valentinus de *Pest* Notarius“ tulajdonúl bírt-e *Pest* városát? Illyen *Praedicátumot* a *Szolgák is* mutathattak. A ditső MÉREI Ágnak némelly 1372-diki hiteles Oklevélben találhatik. „Quod Nicolaus filius Deseu de Mére ab una, parte vero ex altera Mathyas filius Emerici de *Kereky* SERVUS SUUS CONDITIONALIS coram Nobis personaliter constituti,“ 's a' t.

45.

Hozzája járult e' *Négyféle Névhez* néha, de tsak néha, az *Ötödik Név* is valamelly melleleg dologtól *Agnomén* gyanánt, 's ez többnyire *dictus* szóval fejeztetett ki. p. o. „dictus *Forgách*“ — *dictus Bubek*” vagy még másutt: „*dictus Sántha*” 's a' t. A *Római Cognome*

nek, az az: *Álandó Vezeték Nevek* tudtomra tsak a' XIV. század közepe előtt kezdetek használatni vagy az *Atyai Nevekből*, vagy az *Agnomenekből*. Így az említett Zovárdnak egyik *Lineája* már ekkor állandóan *Zovárdfy Vezeték Névvel* élt, melly szokását azonban a' *többi Lineák* épen nem követték, mint Verbötzi Emlékezete II. Részéből észrevehetni. A' *Hely Nevek* még a' XVI. század kezdetén is változtak, a' mint más, vagy mégint más Birtokról volt szó az *Óklevelekben* ugyan egy Birtokosra nézve. De ezután *Álandó Vezeték Névül* legtöbbször szolgáltak. — A' *Birtokos Nemeseknek* tudtomra igazi értelemben nem volt *Nevek*, hanem a' többi Nevekkel és különböztető Jelekkel váltva éltek *Ókleveleikben*. Ha ezen észrevételekre, mellyek sok ezer *Óklevelekből* merítették általam, vigyázni fognak a' *Jus Védők*, sokszor könnyebbíthetnek *Nehézségeiken*, vagy fenekesebben szólhatnak a' *Genealogiai Táblákról*.

46.

Ennyit mondhattam röviden, de még is talán hosszan is, a' Magyar Országi Gyökeres Régi Nemzetségekről. Meg érdemli e' tárgy, hogy több tudassék róla, mint a' mit Verbötzi tudott, a' ki, mint egy helyen jelentettem, e' fontos tárgyról majd semmit sem tudott. Értekezésem utolsó szakaszában azt adtam elő, a' mi *volt*, 's arról, a' mi *van*, tsak azért sem aggódom, mivel mai napig is sokan nyilvánosságosan **HAEREDITÁRIUSOKNAK**, az az **ÖRÖKÖSÖKNEK** írják magokat. Minek

kellene ezután a' Törvény Székeken az *Örök-
ségek*re nézve történni, vagy mitsoda hely-
hezetben kellene jövendőben az Örökösöknek
a többi Nemességhez állani? az a' **TÖRVÉNY
HOZÓ HATALMAT** illeti, melly előtt en-
gedelmeskedni kell minden igaz Hazafiúnak.
Annyit talán még is bátron említhetek, hogy,
minekutána a' **RÉGI KERESZETET** és **RÉGI
JUST** a' *régi Törvények* szerint illenék meg-
ítélni, e' fejtegetésnek befolyása lehetne, ha
az igazságot elértem, a' Magyar Perlekedés
Szövevényébe. Azonban ezt is a' tisztaletre
méltó **BIRÁK** nálom bőltsebben meghatároz-
hatják. Nekem minden esetre jutalmam lé-
szen, ha figyelmet garjeszthettem Hazánk Ré-
giségeire; ha a' Nemzetségi Ágokat némelley
eddig nem esmért fontos tárgyakra utasíthat-
tam; ha valamelly részben azon kedvetlen Ve-
tekedéseket, mellyek egy idő óta néha izet-
lenséggel is vitettek, letsendesíthettem. Vis-
gáljuk ezután nagyobb gonddal mind azt, a'
mi fényt vonhat akár a' Nemzét egyes Tagaira,
akár a' Haza Törvényeire vagy Történeteire, 's
hitessük el magunkkal, hogy nintsen az egyes
Nemzeteknek, sőt az egész Emberi Nemzetnek
is *kártékonyabb Ostora* a' **Tudatlanság-
nál**.